

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Wettre, Sigbjørn

Book

Rentestatistikk 1820-2020 : utvikling i renter og dokumentasjon av rentestatistikken

Provided in Cooperation with:

Statistics Norway, Oslo

Reference: Wettre, Sigbjørn (2021). Rentestatistikk 1820-2020 : utvikling i renter og dokumentasjon av rentestatistikken. [Oslo] : Statistisk sentralbyrå.
https://www.ssb.no/bank-og-finansmarked/artikler-og-publikasjoner/_attachment/455774?_ts=17a13ed4e08.

This Version is available at:

<http://hdl.handle.net/11159/5484>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/econis-archiv/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

<https://zbw.eu/econis-archiv/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Rentestatistikk 1820 - 2020

Utvikling i renter og dokumentasjon av rentestatistikken

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2021 / 20

Sigbjørn Wettre

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 18. juni 2021

ISBN 978-82-587-1345-3 (elektronisk)
ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser og er derfor ukjent.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Rentestatistikken har en lang historie. I tidsskriftet Penger og kreditt publiserte Norges Bank i 2000 noen historiske renteserier og beregnet en renteindikator for perioden 1820 – 1999. De siste årene har rentenivået i mange land vært svært lavt. I mai 2020 ble Norges Banks styringsrente for første gang satt til 0 prosent i forbindelse med koronapandemien.

I SSBs Statistisk årbok og Historisk statistikk finnes data for utlåns- og innskuddsrenter tilbake til 1900. Produksjon av kvartalsvis rentestatistikk startet i Norges Bank i 1979 og pågikk ut 2006. Data over renteutvikling før 1979 betegnes som historisk statistikk.

F.o.m. januar 2007 produseres rentestatistikken av Statistisk sentralbyrå. Fra desember 2014 publiseres også månedlig rentestatistikk for et utvalg av banker og kredittforetak med serier som starter i desember 2013. I 2018 ble det foretatt en omlegging av rentestatistikken da Offentlig regnskapsrapportering fra banker og finansieringsforetak (ORBOF) ble tilpasset internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Disse og andre omlegginger er beskrevet i notatet.

Notatet er skrevet av Sigbjørn Ragnar Wettre. Olav Stensrud og Dan Gallefoss har gitt gode innspill til notatet. I tillegg har Ola Tveita, Gudrun Haraldsdottir og Solveig Lyby gitt nyttige kommentarer underveis.

Statistisk sentralbyrå, 9. juni 2021

Lasse Sandberg

Sammendrag

Hovedformålet med notatet er å dokumentere endringer i rentestatistikken. Fra 1979 er det publisert kvartalsstatistikk over utlåns- og innskuddsrenter basert på en totaltelling for banker, kredittforetak og andre finansforetak. Fra slutten av 2013 publiseres også en månedlig rentestatistikk for et utvalg av banker og kredittforetak basert på prinsipper fra den europeiske sentralbanken (ECB). Beregnede renter på utlån og innskudd for utvalget rapportører oppfyller stort sett kravene fra ECB om mindre avvik enn 0,1 prosentpoeng i forhold til totaltellingen for aggregerte dataserier, mens det kan være noe større avvik for en del andre serier.

Et annet formål er å beskrive renteutviklingen de siste 200 år. Oppdatert beregning av en renteindikator viser at rentenivået de siste fem årene har vært historisk lavt.

I Sverige og Danmark har rentenivået vært svært lavt de siste fem årene med negative renter på innskudd i sentralbanken og negative renter på innskudd fra ikke-finansielle foretak i Sverige. Renter på lån og innskudd i Norge har ligget høyere enn i Sverige og Danmark, men har nærmet seg nivået i de to andre landene i 2020.

I 2018 ble det foretatt en større omlegging av rentestatistikken da Offentlig regnskapsrapportering fra banker og finansieringsforetak (ORBOF) ble tilpasset internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Disse og andre omlegginger er beskrevet i notatet.

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
1. Historisk rentestatistikk	6
1.1. Rentestatistikkens historie	6
1.2. Rentenivået i Norge 1820 – 2020.....	6
1.3. Renter på utlån og innskudd 1900 – 2020	7
1.4. Renter på boliglån 1985 – 2020	8
1.5. Renter på rammelån med pant i bolig og byggelån 2006 - 2020.....	10
1.6. Bankenes rentemargin 1954 - 2020	10
1.7. Realrenten 1954 – 2020.....	11
1.8. Rentebinding 2004 - 2020	12
2. Endringer i rentestatistikken fra desember 2013	13
2.1. Månedlig rentestatistikk.....	13
2.2. Utvalget i den månedlige rentestatistikken.....	13
2.3. Innholdet i den månedlige rentestatistikken	13
2.4. Lån utenom rentestatistikken	13
2.5. Rapportfrister og publisering	14
2.6. Endringer i kvartalsstatistikken fra 2013.....	14
2.7. Sammenligning av data mellom månedsstatistikken og kvartalsstatistikken	14
3. Omleggingen av rentestatistikken i 2018.	17
3.1. Endringer i utlånsbeløp	17
3.2. Renter og beløp på utestående nedbetalingslån fordelt på pant.....	17
3.3. Renter og beløp på nye nedbetalingslån med pant.....	20
3.4. Renter på rammelån er fordelt på kredittkort og andre rammelån etter type pant.....	21
3.5. Renter på nye rammelån med pant i bolig	23
3.6. Renter på innskudd	24
3.7. Andre endringer	24
4. Rentestatistikken i Norge, Sverige og Danmark	25
4.1. Sammensetning av månedsutvalget	25
4.2. Fordeling av utlån og innskudd på utlåns- og innskuddsarter	25
4.3. Renter på nye lån og innskudd.....	25
4.4. Rentebindingstid	26
4.5. Renteutviklingen i Norge, Sverige og Danmark siden 2013	26
Referanser.....	31
Vedlegg A: Oversikt over endringer i rentestatistikken	32
Vedlegg B: Beregning av renteindikatoren	34

1. Historisk rentestatistikk

1.1. Rentestatistikkens historie

For 1900 til 1979 har Statistisk sentralbyrå (SSB) publisert årsstatistikk over renter på utlån og innskudd i Statistisk årbok og i Historisk statistikk. Denne historiske statistikken er i dette notatet forlenget med data frem til 2020.

I 1979 startet produksjon av kvartalsvis rentestatistikk i Norges Bank. Rentene her er beregnet som «helårlige etterskuddsrenter» ved utgangen av kvartalet. Renter på utlån inkluderer provisjoner på rammelån, men det er et mindre avvik i forhold til effektive renter da gebyrer ikke inkluderes.

For perioden 1979 til 1987 er satsene for renter på utlån og renter på innskudd i alt i bankene beregnet ved å kombinere opplysningene fra den årlige rentestatistikken med data fra kvartalsrentestatistikken. Fra og med 1988 til og med 2006 er kilden Norges Banks kvartalsvise rentestatistikk.

I 2007 ble statistikkavdelingen i Norges Bank overført til SSB, og produksjonen og publiseringen av regnskaps- og rentestatistikk for banker, kredittforetak og finansieringsforetak er siden da foretatt av SSB.

Kvartalsstatistikken er en totaltelling. Fra 1979 omfattet statistikken kun renter på utlån inklusive provisjoner fra banker og renter på innskudd. Denne statistikken ble utvidet med data for utlån fra livsforsikringsselskaper i 1985, statlige låneinstitutter i 1987, kredittforetak i 1988, Statens pensjonskasse i 2006 og finansieringsselskaper i 2013.

Fra desember 2014 publiseres også månedlige rentestatistikk for et utvalg av banker og kredittforetak. Seriene starter i desember 2013. Statistikken er tilpasset retningslinjene til den europeiske sentralbanken ECB og de nordiske landene som følger ECBs standard. Samtidig ble det også foretatt en del endringer i kvartalsstatistikken. I 2018 ble det gjort noen endringer i rentestatistikken da ORBOF ble tilpasset internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Statistikken ble da og utvidet med noen flere spesifikasjoner.

1.2. Rentenivået i Norge 1820 – 2020

For perioden 1820 – 1999 har Norges Bank publisert noen historiske renteserier i en artikkel i tidsskriftet Penger og kreditt nr. 4/2000. Artikkelen er skrevet av tidligere statistikkdirektør Jon Petter Holter. I denne artikkelen er det beregnet en uveid nominell gjennomsnittsrente (renteindikator) for renter på utlån fra banker, innskudd, statsobligasjoner og private obligasjoner.

Av Holters artikkel fremgår at det laveste rentenivået var i 1948 da indikatoren er beregnet til 2,32. Beregningen er bl.a. basert på en innskuddsrente på 1 prosent og en utlånsrente på 3,2 prosent. Det høyeste nivået var i 1986 og 1987 da indikatoren er beregnet til 13,58. Beregningen i 1987 er bl.a. basert på en innskuddsrente på 13,8 prosent og en utlånsrente på 17 prosent. Holter skriver at «Det lave nivået i 1948 må ses i lys av lavrentepolitikken som ble ført i den første etterkrigstiden». Videre skriver Holter at «det høye rentenivået i 1986/87 må ses i sammenheng med utviklingen i kredittmarkedet og valutauro.»

Figur 1.1 viser Holters beregninger av renteindikatoren fra 1820 til 1999 supplert med en oppdatering av indikatorberegningene frem til 2020. Beregningene er videreført etter de samme prinsippene som i Holters artikkel i Penger & Kreditt

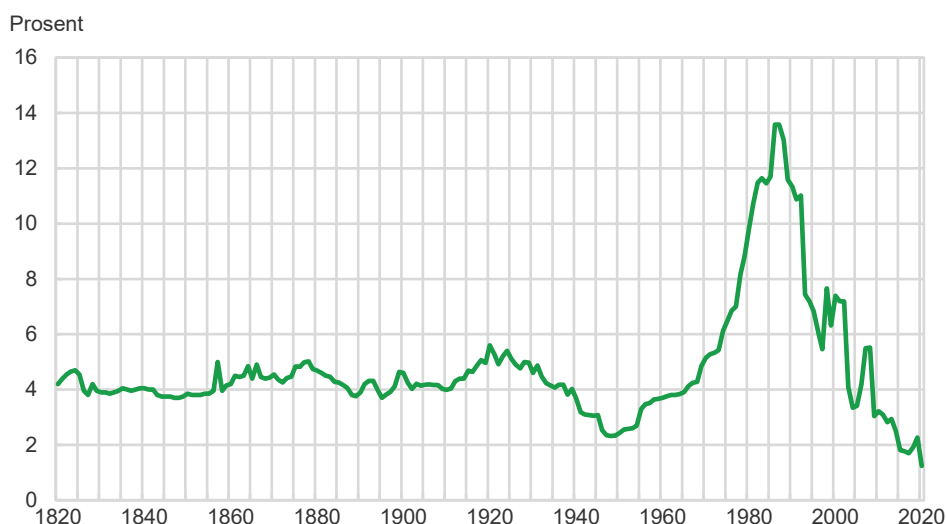
2000:⁴¹. Figuren viser at fra 2015 har rentenivået i Norge vært på det laveste nivået siden 1820. Det har bl.a. sammenheng med konjunkturedgang, lave oljepriser og økt arbeidsledighet fra slutten av 2014. Fra slutten av 2016 ble konjunktursituasjonen bedre. Renteindikatoren økte litt i 2018 og 2019, men var fortsatt lavere enn i 1948.

I mars 2020 ble styringsrenten satt ned med til sammen 1,25 prosentpoeng etter 2 ekstraordinære styremøter i Norges Bank. Tiltakene ble bl.a. begrunnet med et brått fall i aktiviteten i norsk og internasjonal økonomi på grunn av koronapandemien og fall i oljeprisen. Og i mai 2020 ble Norges Banks styringsrente for første gang satt til 0 prosent i Norge. Renteindikatoren ble dermed ved utgangen av 2020 på bare 1,24, det laveste nivået som noensinne er beregnet. Beregningen er bl.a. basert på en innskuddsrente på 0,41 prosent og en utlånsrente på 2,72 prosent (jf. vedlegg B).

Det har også vært et lavt rentenivå i mange andre land der noen land har hatt negative styringsrenter og negative renter på innskudd. Renteutviklingen i de skandinaviske landene er omtalt nærmere i avsnitt 4.5.

Siden 2012 har kredittforetak hatt en større andel av boliglån enn banker og en lavere gjennomsnittlig utlånsrente som følge av at det i 2007 ble åpnet for å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i Norge. Dersom vi tar hensyn til dette i beregningene, indikerer det et litt lavere rentenivå i denne perioden.

Figur 1.1 Historisk renteindikator 1820 – 2020

Kilder: Historisk rentestatistikk 1820–1999 (J.P.Holter, Penger og kreditt 2000/4), styringsrenter og obligasjonsrenter, Norges Bank, Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

1.3. Renter på utlån og innskudd 1900 – 2020

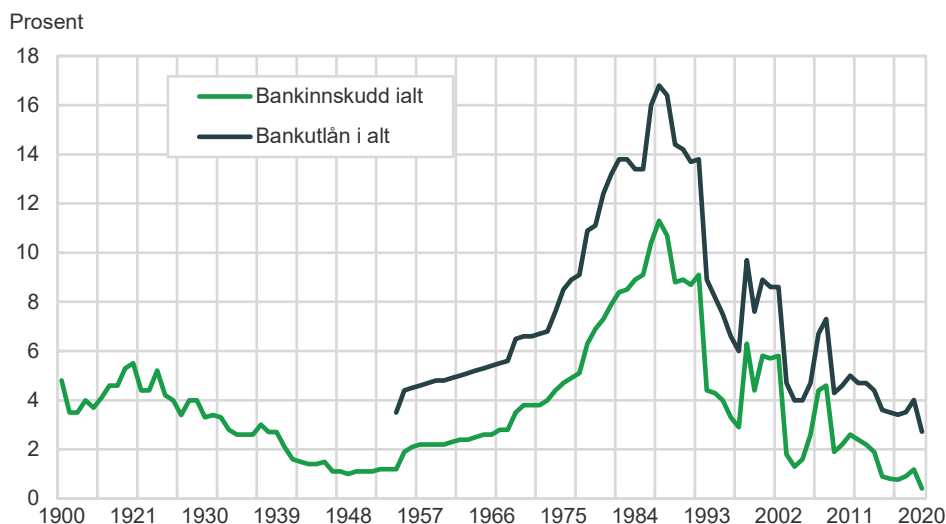
Historisk statistikk har data for renter på innskudd tilbake til 1900. Rentesatsene for bankinnskudd er for årene 1900–1954 beregnet som forholdet mellom forretnings- og sparebankenes renteutbetalinger til innskyterne og gjennomsnittet av størrelsen på innskuddene ved årets begynnelse og slutt.

Statistisk årbok har data for renter på utlån fra 1954 og renter på innskudd fra 1953. Fra og med 1955 er rentesatsene for innskudd og utlån beregnet på grunnlag av årlige oppgaver til Norges Bank fra de enkelte forretnings- og sparebanker over gjeldende rentesatser, dvs. gjennomsnittlig helårlig nominell etterskuddsrente.

¹ Se vedlegg B

Figuren under viser at i 1987 var gjennomsnittlig utlåns- og innskuddsrente i bank på det høyeste nivået med henholdsvis 16,8 og 11,3 prosent. Lavest rentenivå var ved utgangen av 2020 da utlåns- og innskuddsrentene i bank var henholdsvis 2,72 og 0,41 prosent. For banker og kredittforetak samlet var utlånsrenten da på bare 2,31 prosent.

Figur 1.2 Renter på utlån og innskudd. Banker. 1900 – 2020

Kilder: Statistisk Årbok, Historisk statistikk, Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå²

1.4. Renter på boliglån 1985 – 2020

Rentestatistikken har data for renter på utlån til boligformål fra livsforsikringselskaper, serier som starter i 1985 og tilsvarende serier for kredittforetak fra 1994. I tabellene i rentestatistikken er disse seriene betegnet som nedbetalingslån med pant i bolig. Livsforsikringsselskap og kredittforetak hadde antagelig mindre lån med pant i bolig enn banker, men vi mangler dessverre tilsvarende data for banker for denne perioden. Men, utlån med løpetid over 1 år fra banker for denne perioden inkluderte trolig utlån med pant i bolig og hadde en rente som nok lå på et tilsvarende nivå som renter på utlån med pant i bolig fra livsforsikringsselskaper og kredittforetak i denne perioden.

² Rentesatsene for bankinnskudd er for årene 1900–1954 beregnet som forholdet mellom forretnings- og sparebankenes renteutbetalinger til innskyterne og gjennomsnittet av størrelsen på innskuddene ved årets begynnelse og slutt.

Fra og med 1955 er rentesatsene for innskudd og utlån beregnet på grunnlag av årlige oppgaver fra de enkelte forretnings- og sparebanker til Norges Bank over gjeldende rentesatser, dvs. gjennomsnittlig helårlig nominell etterskuddsrente.

For perioden 1979–1987 er satsene for renter på utlån (inklusive nullstilte lån) og renter på innskudd i alt i bankene beregnet ved å kombinere opplysningene fra den årlige rentestatistikken, som gir gjennomsnittrenter ved utgangen av hvert år, med data fra kvartalsrentestatistikken, som ga høyeste og laveste sats på nye utlån.

Fra 1975 er løpende provisjoner medregnet.

F.o.m. 1. januar 2007 produseres rentestatistikken av Statistisk sentralbyrå.

Etter at det i juni 2007 ble det åpnet for å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i Norge, har kredittforetakenes andel av totale utlån med pant i bolig økt betydelig. Siden slutten av 2011 har kredittforetakene hatt større utlån med pant i bolig enn banker. Overføringen av utlånsporteføljer fra banker til kredittforetak har bidratt til at den gjennomsnittlige utlånsrenten i bankene er høyere enn i kredittforetakene. Årsaken er at det i hovedsak er utlån med høy grad av sikkerhet, og dermed lavere rente, som overføres fra banker til kredittforetak.

Før 1979 er kilden SSB Historisk statistikk. F.o.m. 1988 t.o.m. 2006 er kilden Norges Banks kvartalsvise rentestatistikk. F.o.m. 1. januar 2007 produseres rentestatistikken av Statistisk sentralbyrå.

Fra 1996 inkluderer rentestatistikken renter på nedbetalingslån med pant i bolig også fra banker og fra statlige låneinstitutter (hovedsakelig Husbanken). Renter på boliglån fra Statens pensjonskasse ble inkludert fra 2006. Livsforsikringsselskaper og kredittforetak utgjorde hhv. ca. 10 og 5 prosent av utlån med pant i bolig i 1996.

Finansieringsselskaper er inkludert i rentestatistikken fra 4. kvartal 2013, mens livsforsikringsselskaper da ikke lenger er inkludert i rentestatistikken. Bakgrunnen for å ta livsforsikringsselskaper ut av rentestatistikken er at slike selskaper som var i konsern med banker i stor grad overførte boliglånsporteføljene sine til bankene og dermed satt igjen med relativt små beholdninger av lån til boligformål. Finansieringsselskapene har gjennomgående også hatt lave boliglån, og er derfor ikke med i rentestatistikken for boliglån etter 2017.

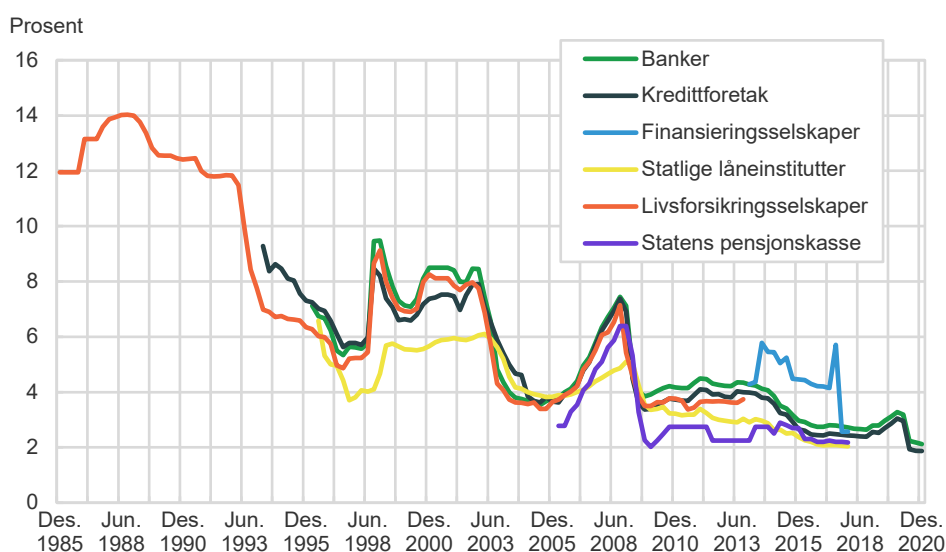
Fra 2018 er statlige låneinstitutter og Statens pensjonskasse ikke lenger med i rentestatistikken fordi utlånene i disse institusjonene til en viss grad er subsidierte, og i rentestatistikken skal slike renter holdes utenfor (jf. kapittel 2.3).

Statistikken viser at det høyeste rentenivået på boliglån var i 1988 da renten på boliglån fra livsforsikringsselskapene var 14,03 prosent.

Fra 4. kvartal 2001 er rentene på utlån også fordelt på låntakersektorer. Lån til husholdninger utgjør ca. 90 prosent av boliglånene fra bankene.

Fra 2012 har kredittforetak mer boliglån enn banker siden det i 2007 ble tillatt å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i Norge. Utlån med pant i bolig fra kredittforetak tilknyttet finansiering via OMF-obligasjoner har bedre sikkerhet tilknyttet boliglånsporteføljer og normalt lavere renter enn andre typer utlån fra banker og andre långivere. Det laveste rentenivået på utlån med pant i bolig var i utgangen av 2020 da renten på nedbetalingslån med pant i bolig fra kredittforetak til husholdninger var 1,87 prosent. For nye lån til husholdninger var renten på utlån fra banker og kredittforetak på samme tid enda lavere, på 1,78 prosent (statistikken for nye lån skiller ikke mellom banker og kredittforetak).

Figur 1.3 Renter på nedbetalingslån med pant i bolig. Banker, kredittforetak, finansieringsselskaper, statlige låneinstitutter, livsforsikring, Statens pensjonskasse. 1985 – 2020

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

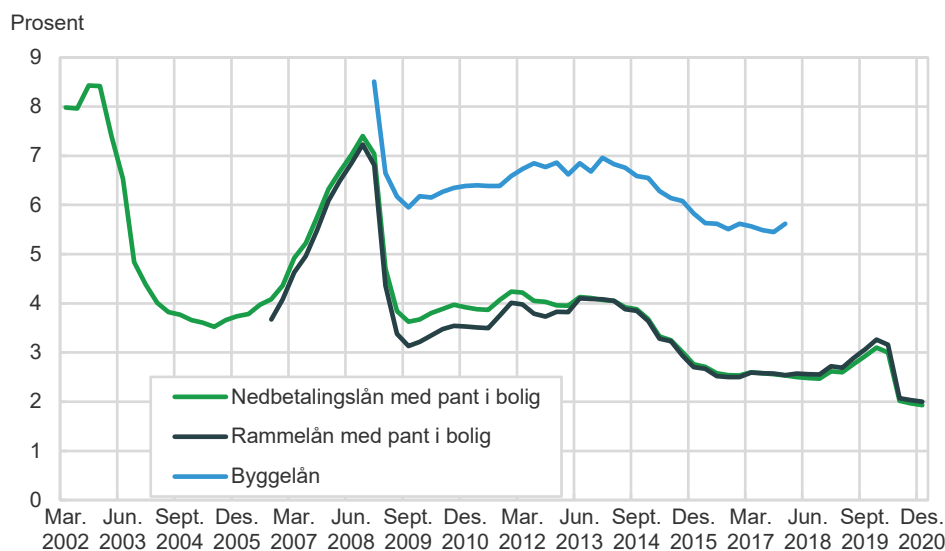
1.5. Renter på rammelån med pant i bolig og byggelån 2006 - 2020

Fra 2006 har vi data for rammelån med pant i bolig. Rammelån med pant i bolig utgjør ca. 15 prosent av utlån med pant i bolig fra banker og kredittforetak. Fra 2018 er renten på rammelån litt høyere enn renten på nedbetalingslån med pant i bolig, mens den tidligere var litt lavere. Det kan ha sammenheng med at serien nå inkluderer noe av byggelånene med pant i bolig. En annen endring som også kan ha hatt litt betydning er at provisjonssatsene fra 2018 rapporteres sammen med rentene og kan beregnes litt annerledes i noen foretak.

Men, beløpene på utestående rammelån med pant i bolig til husholdninger har ikke endret seg så mye. Det tyder på at byggelån til husholdninger fra 2018 hovedsakelig har blitt inkludert i en ny serie for andre rammelån som tidligere ikke ble rapportert.

For boliglån til ikke-finansielle foretak var andelen rammelån nær null før 2018. Fra 2018 har andelen vært mellom 10 og 20 prosent for utestående og nye lån som følge av at serien nå inkluderer også byggelån.

Figur 1.4 Renter på utestående lån med pant i bolig og byggelån. Husholdninger. Banker og kredittforetak. 2002 K1 – 2020 K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

1.6. Bankenes rentemargin 1954 - 2020

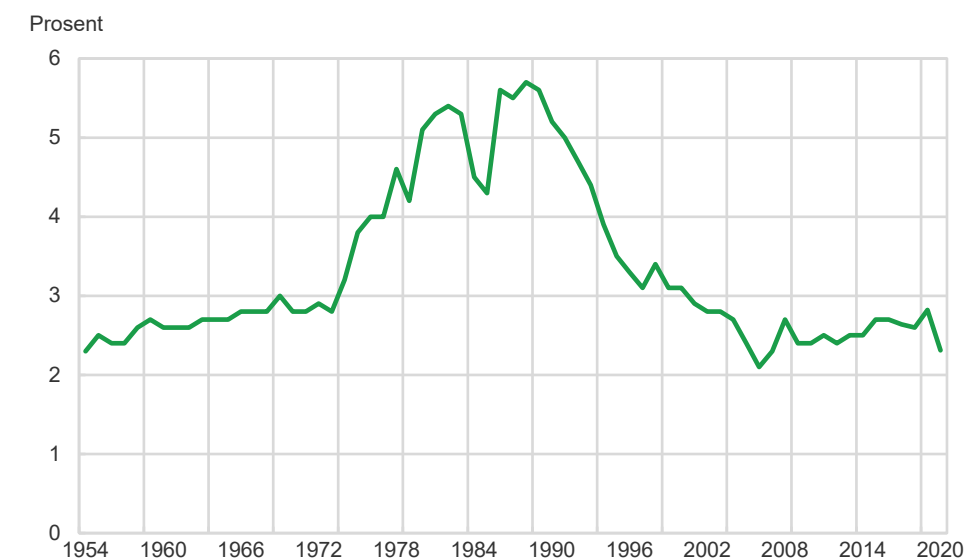
Statistisk Årbok har serier for bankenes rentemargin fra 1954. Statistisk Årbok ble publisert frem til 2013. Tabellen over rentemargin ble etter dette oppdatert på SSBs nøkkeltallsserier frem til 2016. Bankenes rentemargin (differansen mellom rente på utlån ialt og innskudd i alt fra banker) hadde sitt laveste nivå i 2006 med 2,1 prosent. Oppdatering av tabellen viser at ved utgangen av 2020 var rentemarginen 2,3 prosent.

Kredittforetakene har fra 2012 hatt større boliglån enn banker, og kredittforetakenes renter på utlån i alt har ligget litt lavere enn bankenes. Det tilsier at rentemarginen for 2020 ville ha vært på omtrent samme nivå som i 2006 dersom man inkluderer boliglån fra kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF).

Men etter at ordningen med obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) ble etablert, har det vært større fokus på utlånsmarginer (differanse mellom utlånsrente og

pengemarkedsrenten NIBOR). I månedsstatistikken skilles det ikke mellom banker og kredittforetak. Vi publiserer derfor data for utlånsmarginer for banker og kredittforetak samlet sett for månedsutvalget.

Figur 1.5 Bankenes rentemargin 1954 – 2020

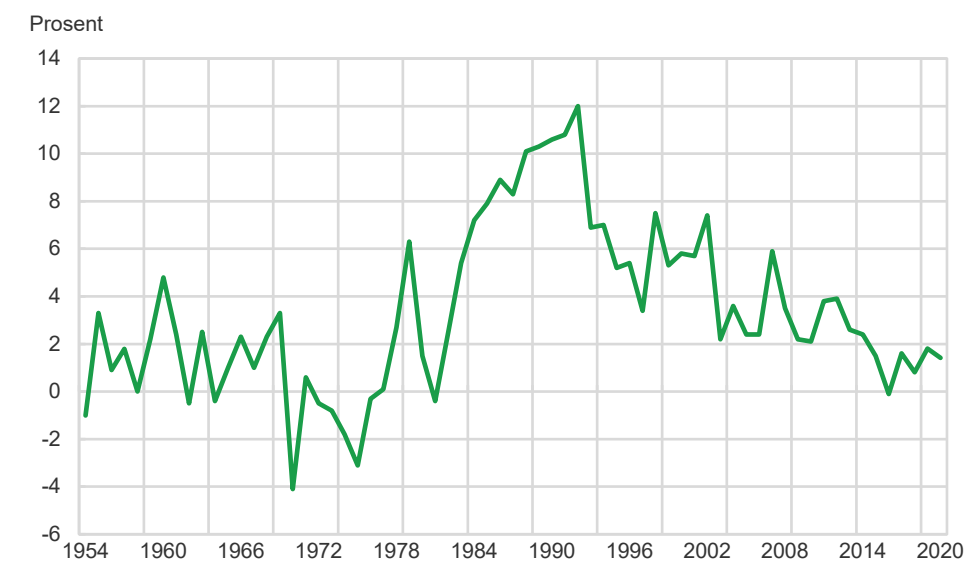

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

1.7. Realrenten 1954 – 2020

Tabell 454 i Statistisk Årbok har serier for realrenten (utlånsrenten minus prisstigningen) fra 1954. Tabellen viser at det laveste nivået for realrenten var i 1970 da realrenten var – 4,1 prosent. Oppdatert beregning viser at realrenten i 2020 var 1,4 prosent. I Holters artikkel i Penger og kreditt har han beregnet realrenten for 1836 til 1999 ved å deflatere verdien av den beregnede renteindikatoren. Holters beregning for denne perioden viser at realrenten var lavest i 1918 med minus 25 prosent og høyest i 1922 med 26 prosent.

Figur 1.6 Realrenten 1954 – 2020

Kilder: Renter i banker og kredittforetak, Konsumprisindeksen, Statistisk sentralbyrå

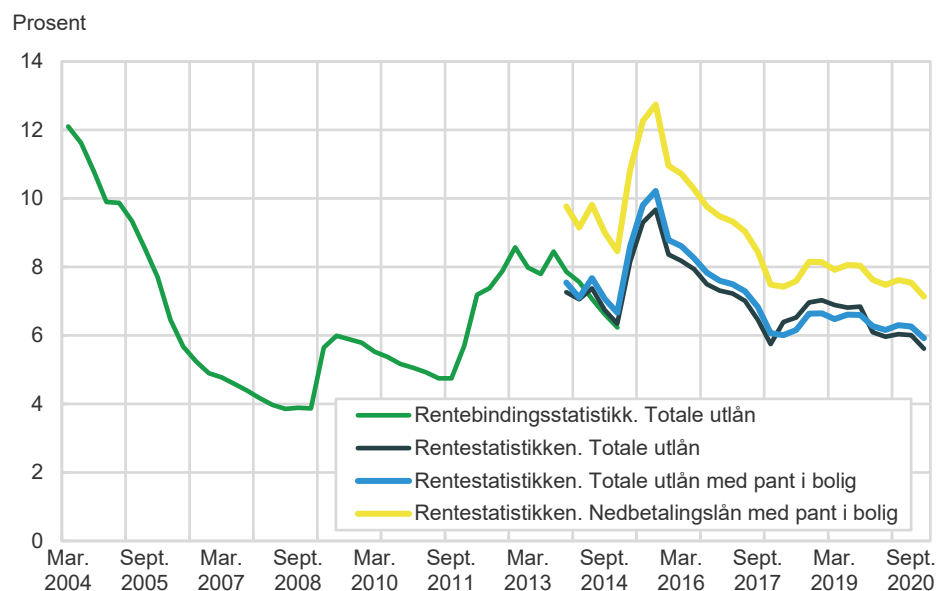
1.8. Rentebinding 2004 - 2020

Statistisk sentralbyrå hadde tidligere en egen publisering av utlån fordelt på rentebinding. For utlån fra banker og kredittforetak til husholdninger i alt var andelen fast rente på sitt høyeste nivå i 2004 da andelen var 12,1 prosent.

Etter omlegging av rentestatistikken i 2013 publiseres utlån fordelt på rentebinding sammen med den øvrige rentestatistikken. Disse to rentebindingsstatistikkene er ikke helt sammenlignbare. Det skyldes bl.a. at utlån i utenlandsk valuta ikke inngår i den nye rentebindingsstatistikken og at det benyttes litt andre intervaller for rentebinding.

Rentestatistikken viser at andelen utlån til husholdninger med rentebinding ved utgangen av 2020 var 5,6 prosent, det laveste nivået for denne statistikken. For lån til ikke-finansielle foretak var andelen lån med rentebinding 3,5 prosent ved utgangen av 2020. For nedbetalingslån med pant i bolig til husholdninger var andelen 7,1 prosent.

Figur 1.7 Andel fastrente (over 3 mnd.). Banker og kredittforetak. Lån til husholdninger. 2004K1 - 2020K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

2. Endringer i rentestatistikken fra desember 2013

2.1. Månedlig rentestatistikk

Bakgrunnen for den månedlige rentestatistikken var et ønske fra Norges Bank om en mer aktuell rentestatistikk med kortere produksjonstid for raskere å kunne analysere virkninger av endringer i styringsrente og pengemarkedsendringer. Videre ønsket Norges Bank en statistikk som er lettere å sammenligne med andre lands. Statistikken er derfor nå basert på retningslinjer fra den europeiske sentralbanken (ECB) og rentestatistikken i Sverige og Danmark. Det var imidlertid nødvendig med noen forenklinger for å tilpasse statistikken til norske forhold. 18. desember 2014 ble den nye månedlige rentestatistikken publisert for første gang. Månedsseriene starter i desember 2013.

2.2. Utvalget i den månedlige rentestatistikken

Etter ECBs standard kan statistikken omfatte et utvalg. Utvalget skal settes sammen slik at det i hovedsak oppfyller ECBs kriterier. Utvalget skal dekke minst 75 prosent av totale utlån/innskudd og utgjøre minst 30 prosent av foretakene i populasjonen. Etter ECBs kriterier skal utvalget omfatte foretak som inngår i pengemengdestatistikken («MFI-foretak») og settes sammen som et «stratifisert utvalg». Det betyr at populasjonen består av foretak som har konsesjon som bank eller kredittforetak. Disse foretakene kjennetegnes ved at de kan finansiere sin virksomhet ved å motta innskudd (gjelder kun banker) og andre tilbakebetalingspliktige midler og yte kreditt og stille garantier for egen regning. Den største gruppen kredittforetak i Norge er foretak som kan utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF).

For å forenkle arbeidet er utvalget av rapportører i den norske rentestatistikken som skal rapportere månedlig, kun basert på de foretakene som har størst beholdning av utlån og innskudd vis-a-vis ikke-finansielle foretak og husholdninger. Det er altså ikke et stratifisert utvalg som tar hensyn til at de minste foretakene kan ha andre rentesatser enn de største foretakene.

For 2020 – 2021 omfatter utvalget 35 banker, 15 OMF-foretak og 2 andre kredittforetak. Disse utgjør 28 prosent av antallet foretak i totaltellingen. Totaltellingen omfattet i 2020 ialt 188 banker, kredittforetak og finansieringsselskaper. Utvalget gir en dekning på henholdsvis 87 og 92 prosent av totale utlån for lån til husholdninger og til ikke-finansielle foretak ved utgangen av 2020. For innskudd gir utvalget en dekning på 82 og 90 prosent for husholdninger og for ikke-finansielle foretak.

2.3. Innholdet i den månedlige rentestatistikken

Den månedlige rentestatistikken har flere detaljer enn i den gamle rentestatistikken, bl.a. har den rentedata på nye utlån og renter og utlånsbeløp fordelt på gjenværende rentebindingstid. Månedssstatistikken omfatter bare data for husholdninger og ikke-finansielle foretak, mens kvartalsstatistikken også omfatter lån til og innskudd fra kommuner.

2.4. Lån utenom rentestatistikken

Rentestatistikken for utlån skal omfatte utlån som er gitt til markedsrente for de ulike utlånstypene etter løpetider, panttyper og låntakersektor. Utlån med rente som avviker fra markedsrente grunnet mislighold, inkassovirksomhet, gjeldssanering o.l. omfattes ikke av rentestatistikken.

I henhold til ECB-standarden skal utlån hvor inntektsføringen av renter er stoppet, eller hvor renten som inntektsføres ligger under markedsrenten som følge av konstatert tap, forventet tap eller mislighold trekkes ut av renteberegningen. En post for slike beløp utenom rentestatistikken ble derfor innført fra 3. kvartal 2013. Rentestatistikken hadde også et skille mellom utlån i alt og utlån eksklusive nullstilte utlån utenom rentestatistikken frem til 2006.

Utlån utenom rentestatistikken utgjør stort sett mindre enn 1 prosent av totale utlån. Endringen i hva som faller utenfor statistikken kan isolert sett bidra til noe høyere gjennomsnittsrenter.

Fra 2018 rapporteres renter på utlån og innskudd uten tillegg av påløpte, ikke-forfalte renter og verdiendringer. Utlån utenom rentestatistikken blir ikke lenger rapportert særskilt. Utlån utenom rentestatistikken inngår ikke i renteberegningene, verken før eller etter 2018.

2.5. Rapportfrister og publisering

Fra 2018 ble det besluttet at rentene rapporteres månedlig 15 dager etter regnskapsperioden for et utvalg av banker og kredittforetak i mellomliggende måneder. I kvartalsmånedene rapporteres rentestatistikken 20 dager etter regnskapsperioden for alle foretak. Månedssstatistikken og kvartalsstatistikken publiseres nå 2 - 3 uker etter rapportfristene.

2.6. Endringer i kvartalsstatistikken fra 2013

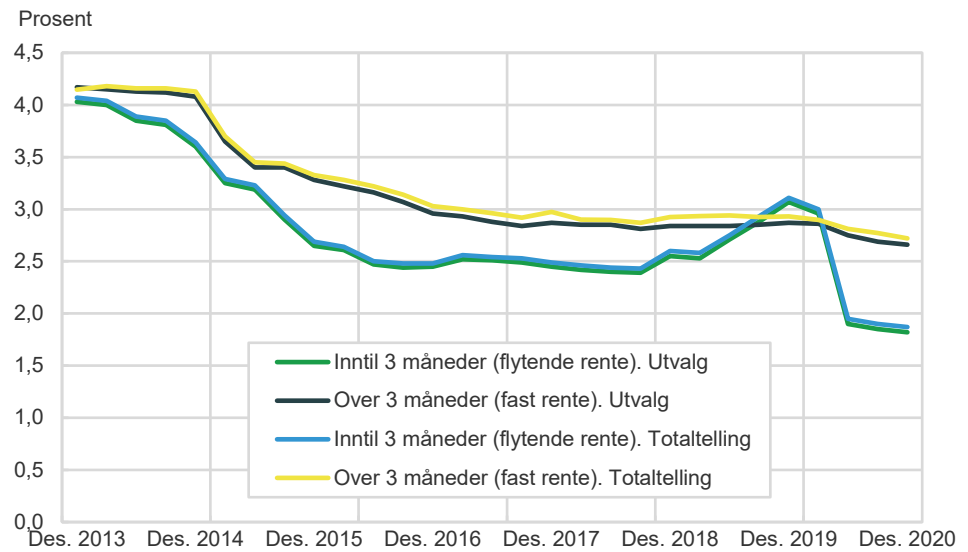
Fra desember 2013 omfatter kvartalsstatistikken også renter på utlån fra finansieringsselskaper, mens data for livsforsikringsselskaper ikke lenger er inkludert. Videre publiseres data for nedbetalingslån fordelt på gjenværende rentebindingstid for totaltellingen, mens den tidligere rentebindingsstatistikken ikke lenger publiseres.

2.7. Sammenligning av data mellom månedsstatistikken og kvartalsstatistikken

ECB-manualen har et krav om mindre enn 0,1 prosentpoeng avvik mellom beregnede renter i månedsstatistikken mot tilsvarende renter beregnet fra totaltellingen. Figurene under viser at dette er oppfylt for renter på utestående nedbetalingslån og rammelån med pant i bolig, nedbetalingslån i alt og innskudd i alt. Det kan imidlertid være større avvik for noen andre serier. De beregnede gjennomsnittlige rentene for lån og innskudd for utvalget er gjennomgående litt lavere enn for totaltellingen da rentenivået er noe høyere for de mindre foretakene som ikke er med i månedsutvalget.

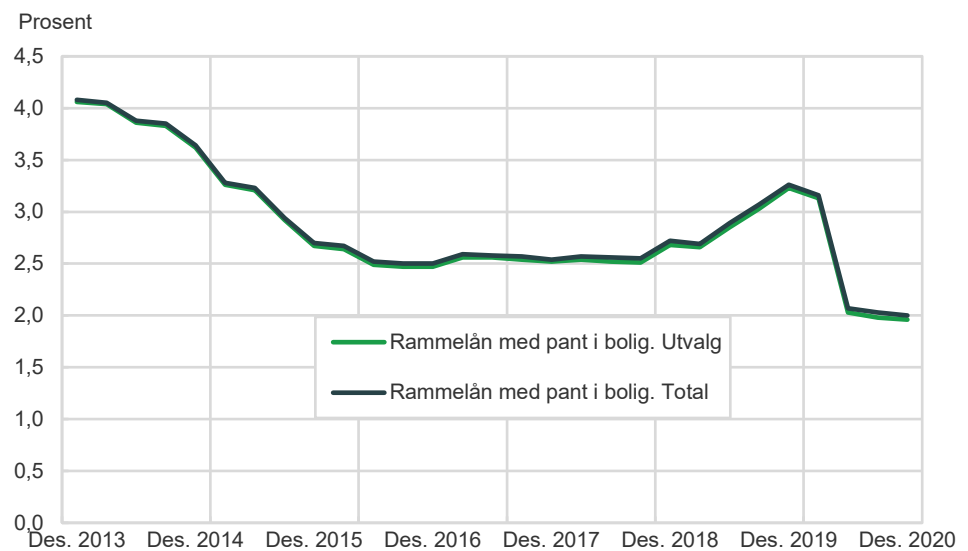
For nye lån er det ikke mulig å kontrollere om dette kravet er oppfylt da det bare er utvalget som rapporterer renter på nye lån. Men det er grunn til å anta at siden utvalget dekker ca. 90 prosent av markedet, er statistikken innenfor kravet om mindre enn 0,1 prosentpoeng avvik.

Figur 2.1 Renter på utestående nedbetalingslån med pant i bolig til husholdninger fra banker og kredittforetak. Utvalg og totaltelling. Flytende og fast rente. 2013K4 – 2020K4

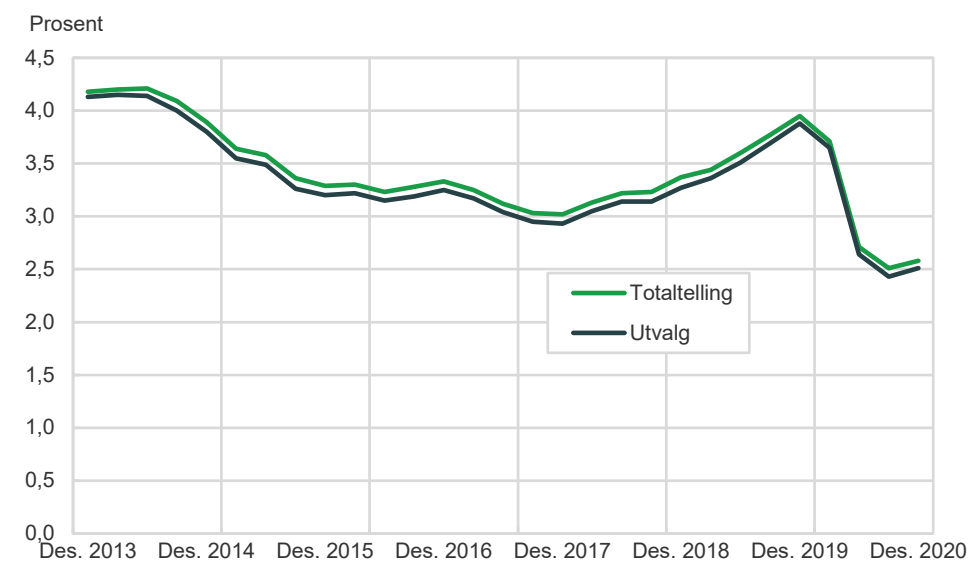
Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2 Renter på utestående rammelån med pant i bolig til husholdninger fra banker og kredittforetak. Utvalg og totaltelling. 2013K4 - 2020K4

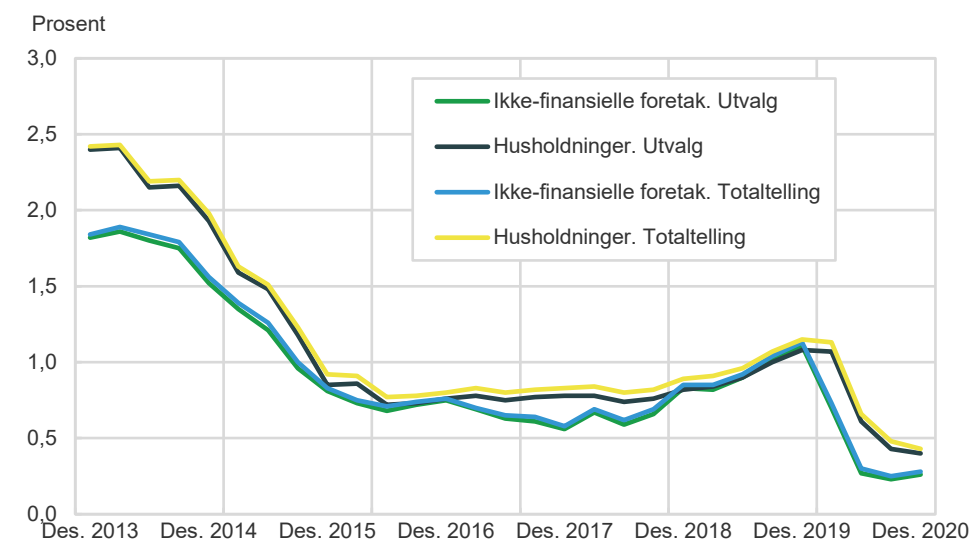
Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 Renter på utestående nedbetalingslån til ikke-finansielle foretak fra banker og kredittforetak. Utvalg og totaltelling. 2013K4 - 2020K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 2.4 Renter på innskudd fra husholdninger og ikke-finansielle foretak. Utvalg og totaltelling. 2013K4 - 2020K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

3. Omleggingen av rentestatistikken i 2018.

Fra og med 2018 ble det foretatt noen endringer i rentestatistikken da ORBOF ble tilpasset internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Omleggingen innebærer og at foretakene rapporterer noe mer detaljerte data. Til rentestatistikken rapporteres nye og utestående lån fordelt på flere typer pant. For nye rammelån rapporteres fortsatt bare rammelån med pant i bolig.

Fra 2018 publiseres renter på kredittkort i alt og renter på kredittkort der det betales renter for banker og finansieringsselskaper. Renter for kasse, drifts- og brukskreditt publiseres ikke lenger.

Byggelån publiserer heller ikke lenger som en egen serie, og inngår nå i rammelån med pant i bolig og i andre rammelån.

F.o.m. 2018 publiseres ikke lenger renter på utlån fra statlige låneinstitutter og fra Statens pensjonskasse.

Fra 2018 rapporteres provisjonssatsene sammen med rentene, mens de tidligere ble rapportert særskilt. Beregningsmetoden skal være den samme, men veiledningen ble oppdatert for å ta hensyn til at utlånsbegrepet er endret³ i rentestatistikken. Provisjonssatsene gjelder hovedsakelig byggelånene som ikke lenger publiseres som egne serier, men sammen med andre typer rammelån. Det kan ha påvirket beregningen av rentene på rammelånene noe⁴.

3.1. Endringer i utlånsbeløp

Det er noen endringer i utlånsbeløpene som benyttes som vekter i rentestatistikken. Utlåns- og innskuddsbeløpene rapporteres fra 2018 til hovedstol, dvs. uten tillegg av påløpte, ikke-forfalte renter og verdiendringer. Utlån hvor inntektsføringen av renter er stoppet, eller hvor renten som inntektsføres ligger under markedsrenten som følge av konstatert tap, forventet tap eller mislighold, er ikke lenger med i rentestatistikken. Slike lån ble tidligere rapportert på en egen post. Utlån knyttet til inkassovirksomhet skal også holdes utenom beregningene når renten på disse utlånene ligger over markedsrenten.

En annen endring var at diskonteringskreditt ikke lenger inngår i rentestatistikken. Grunnen er at diskonteringskreditt utgjorde mindre enn 0,5 prosent av utlånene til husholdninger fra finansforetak i alt og mindre enn 3 prosent av utlån til ikke-finansielle foretak fra banker.

3.2. Renter og beløp på utestående nedbetalingslån fordelt på pant

Renter på nedbetalingslån er i rentestatistikken fordelt på lån med pant i bolig og «andre nedbetalingslån». Lån med pant i bolig utgjør litt over 90 prosent av nedbetalingslån til husholdninger og ca. 13 prosent av lån til ikke-finansielle foretak.

Fra 2018 har rapportørene fordelt «andre nedbetalingslån» etter lån med pant i boligeiendom, lån med pant i næringsseiendom, lån med annen pant og lån uten

³ I den nye veiledningen står det følgende: Provisjoner som er en fast prosentsats av bevilget beløp, eller som utgjør et fast kronebeløp pr. periode, skal omregnes til kroner pr. år og så til prosent av hovedstol ved utgangen av rapporteringsperioden.

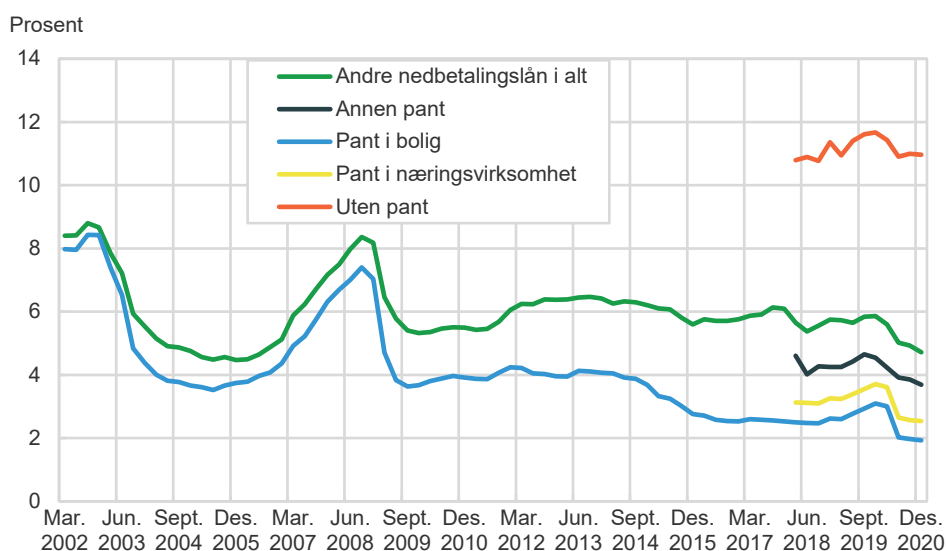
Tidligere sto det følgende: Dersom provisjonen utgjør et fast kronebeløp pr. periode skal denne regnes om til kroner pr. år og så til prosent av lånesaldo på oppgavetidspunktet.

⁴ For byggelån til husholdninger var gjennomsnittlig veid provisjonssats på 0,73 % i januar 2016, mens gjennomsnittrenten totalt var 4,86 % inkludert provisjonssatsen.

pant. Foreløpig er bare renten på nedbetalingslån med pant i boligeiendom og andre nedbetalingslån i alt publisert.

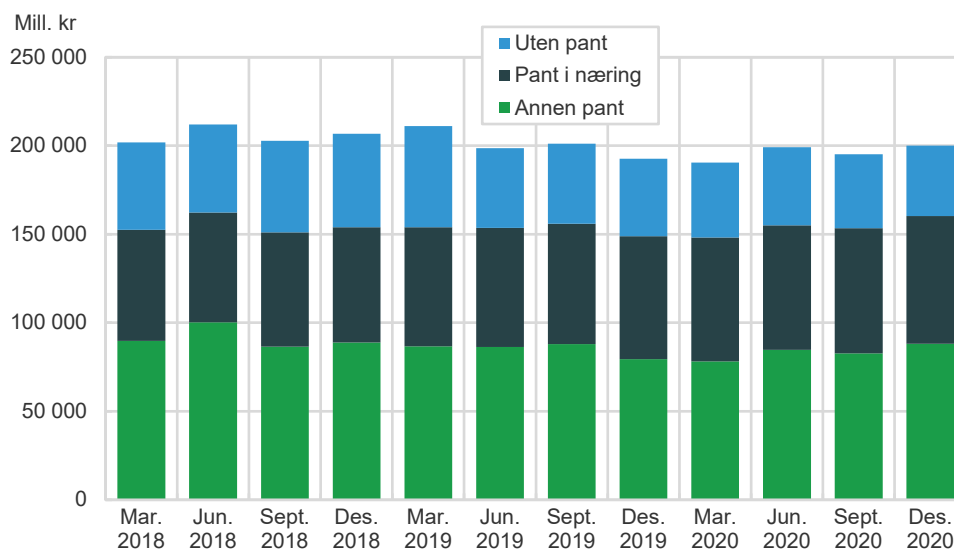
For lån til husholdninger er den gjennomsnittlige renten på lån uten pant høyere enn renten på lån med andre typer pant. Lån med «annen pant» har litt høyere rente enn lån med pant i næringsvirksomhet, mens lån med pant i bolig har lavest rente. Merk for øvrig at lånevolumet av «andre nedbetalingslån» i alt økte en del etter at lånene ble fordelt på flere typer pant.

Figur 3.1 Renter på utestående nedbetalingslån etter pant. Banker og kredittforetak. Husholdninger. 2002 K1 – 2020 K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.2 Utestående andre nedbetalingslån etter pant. Banker og kredittforetak. Husholdninger. Mill. kr. 2018 K1 - 2020 K4

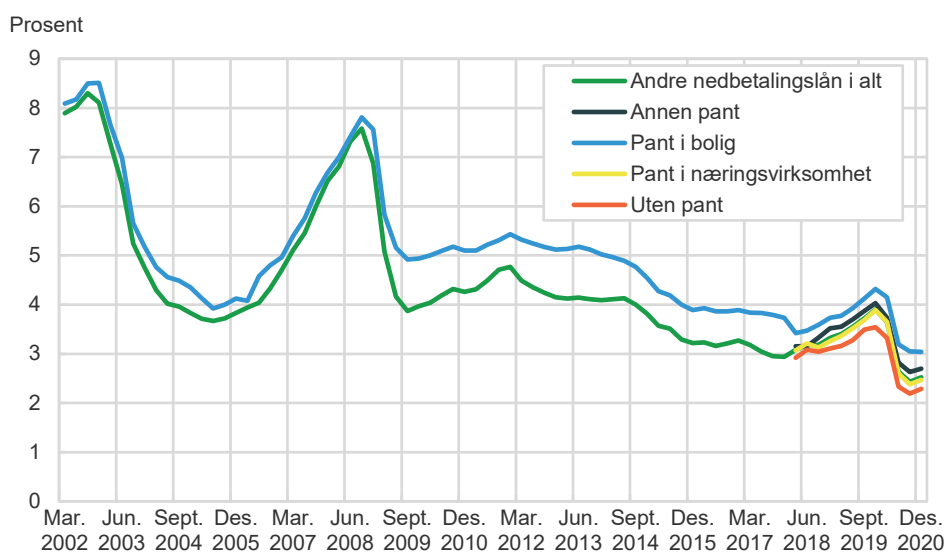
Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Rentene på nedbetalingslån uten pant varierer mye mellom foretakene. Lån uten pant kan omfatte både lån som er gitt uten pant (f.eks. lån til forbruk), men også lån som midlertidig er uten pant. Lån uten pant kan også ha lav rente dersom det er lån til en låntaker med et godt kundeforhold. Ved utgangen av 2020 var den gjennomsnittlige veide renten på nedbetalingslån uten pant til husholdninger litt

over 11 prosent. Men en tredjedel av foretakene hadde lavere rente enn 5 prosent (median 6 prosent).

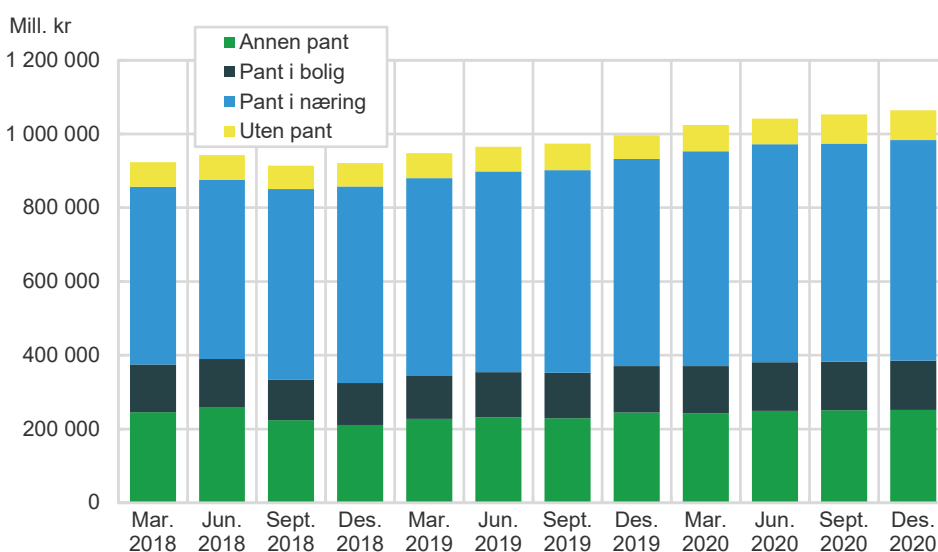
For nedbetalingslån til ikke-finansielle foretak har lån uten pant lavest rente, mens lån med pant i bolig har høyest rente. Ved utgangen av 2020 var renten på nedbetalingslån uten pant til ikke-finansielle foretak bare litt over 2 prosent (median ca. 4 prosent), mens renten på lån med pant i bolig hadde den høyeste renten med litt over 3 prosent. Andre nedbetalingslån i alt utgjorde 87 prosent av nedbetalingslån til ikke-finansielle foretak, og lån med pant i næring hadde størst andel av andre nedbetalingslån. Lånevolumet av andre nedbetalingslån til foretak falt litt etter at andre nedbetalingslån ble fordelt på pant, mens volumet av lån med pant i bolig økte litt.

Figur 3.3 Renter på utestående nedbetalingslån etter pant. Banker og kredittforetak. Ikke-finansielle foretak. 2002 K1 – 2020 K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.4 Utestående nedbetalingslån etter pant. Banker og kredittforetak. Ikke-finansielle foretak. Mill. kr. 2018 K1 – 2020 K4

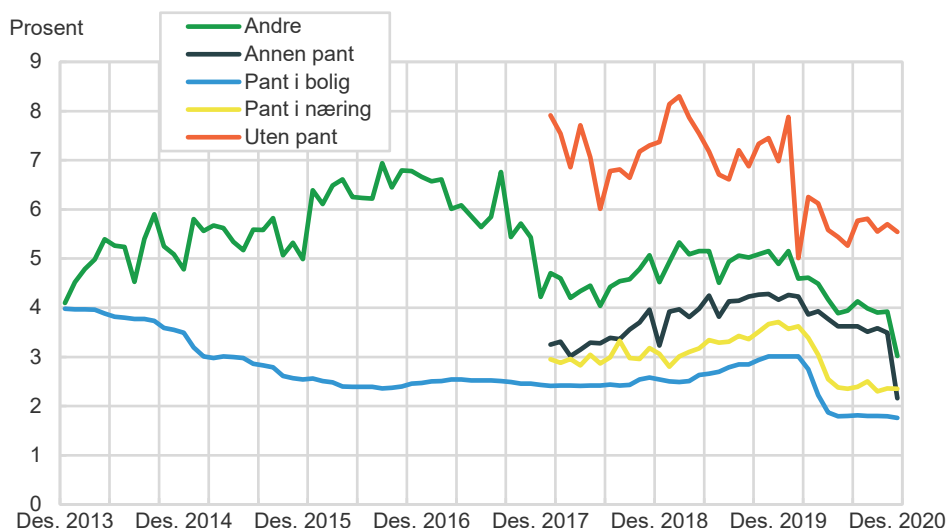

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

3.3. Renter og beløp på nye nedbetalingslån med pant

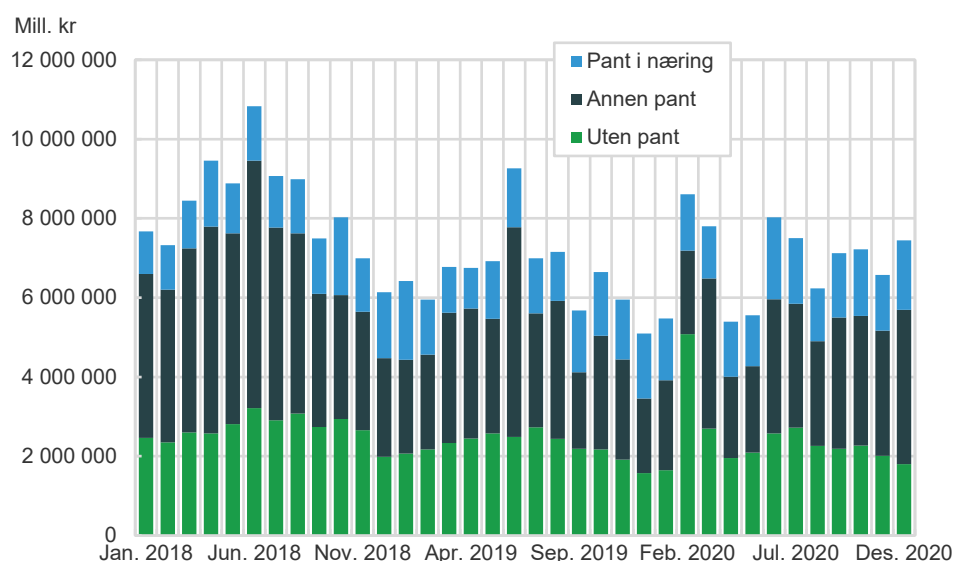
Rentene på nye nedbetalingslån fordelt på pant har gjennomgående litt lavere renter enn på utestående lån. Fordelingen på pant er omtrent som for utestående lån. For lån uten pant til husholdninger er renten på nye lån betydelig lavere enn for utestående lån. Men, rentene for nye lån omfatter et utvalg og er derfor ikke helt sammenlignbare.

Figur 3.5 Renter på nye nedbetalingslån. Husholdninger. Mill. kr. 2013 M12 – 2020 M12

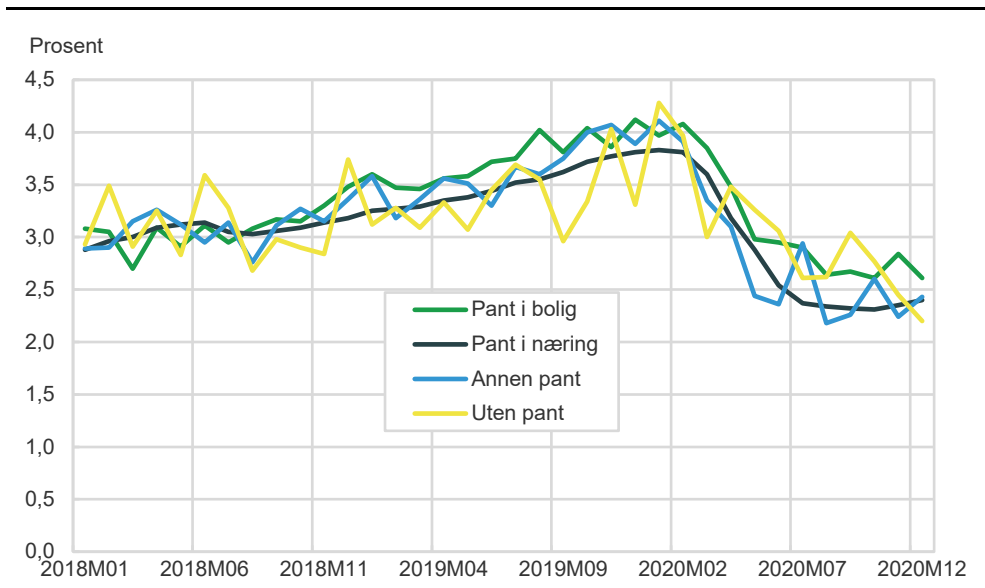
Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.6 Nye andre nedbetalingslån etter pant. Husholdninger. Mill. kr. 2018 K1 - 2018 K4

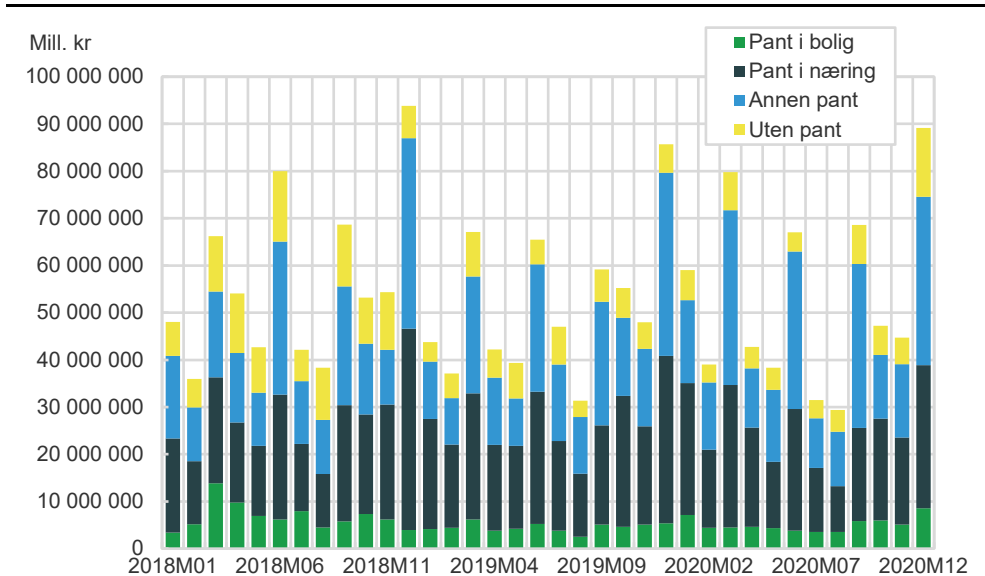

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

For nye nedbetalingslån til ikke-finansielle foretak er rentene noe lavere enn for renter til husholdninger. For lån uten pant var renten bare 2,2 prosent ved utgangen av 2020. Nye lån med pant i bolig har høyest rente med 2,6 prosent. «Andre nedbetalingslån» utgjør ca. 90 prosent av nye lån til ikke-finansielle foretak.

Figur 3.7 Renter på nye nedbetalingslån etter pant. Ikke-finansielle foretak. 2018 M1 – 2020 M12

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.8 Nye nedbetalingslån etter pant. Ikke-finansielle foretak. Mill. kr. 2018 M01 2020 M12

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

3.4. Renter på rammelån er fordelt på kredittkort og andre rammelån etter type pant

Før 2018 var rammelån i rentestatistikken fordelt på kasse, drifts- og brukskreditt, diskonteringskreditt, byggelån og rammelån med pant i bolig. Kasse, drifts- og brukskreditt omfattet lån ved bruk av kredittkort og andre typer kreditter.

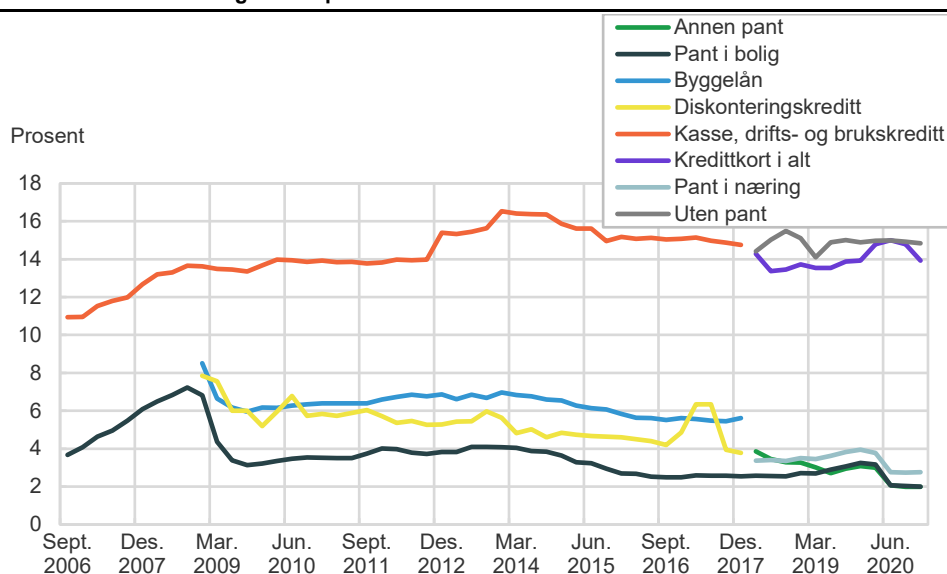
Fra 2018 rapporteres ikke lenger renter på diskonteringskreditt. Kasse, drifts- og brukskreditt er fordelt på lån med kredittkort og andre rammelån. Renter på byggelån ble etter dette ikke lenger publisert som en egen serie, men byggelånene er fordelt på rammelån med pant i bolig og andre rammelån. For lån til ikke-finansielle foretak var andelen rammelån med pant i bolig mindre enn 1 prosent før omleggingen, men økte til 15 – 20 prosent etter omleggingen.

Renter på andre rammelån er fordelt etter type pant, men seriene er ikke publisert. Men for kredittkort publiseres både renter på utlån inkludert lån der det ikke

betales renter og renter på lån der det betales renter. Videre publiseres andel lån med og uten rente. Renter på kredittkort til husholdninger er på et tilsvarende nivå som renter på kasse, drifts- og brukskreditt. Årsaken er at kredittkort utgjorde en stor andel av kasse, drifts- og brukskreditt. Renter på kredittkort til ikke-finansielle foretak er ikke publisert da lånevolumet er lavt og det er få rapportører.

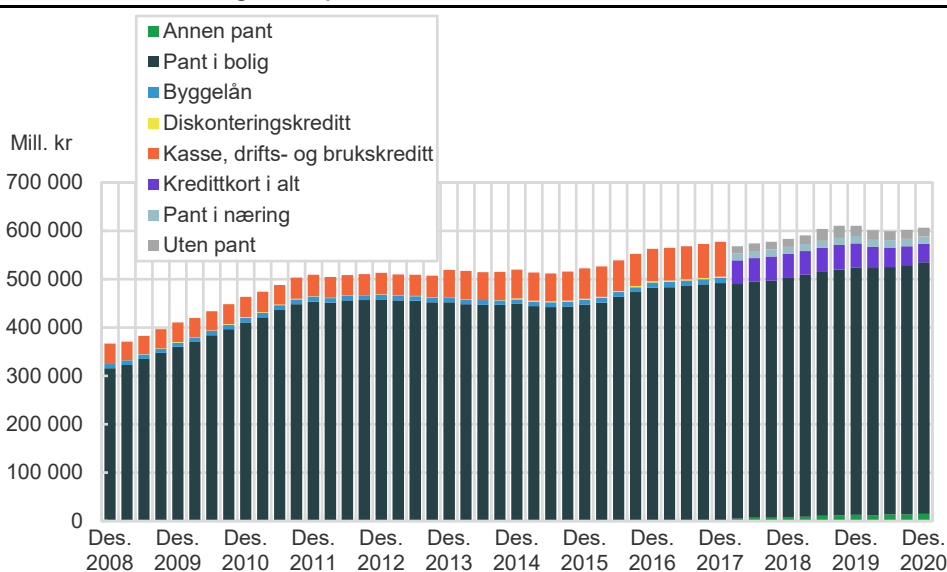
For lån til foretak ser det ut som om byggelånene fra 2018 er fordelt på rammelån med pant i bolig og «andre rammelån». Byggelån utgjorde 47 prosent av rammelån fra banker til ikke-finansielle foretak i alt i desember 2017. Fra mars 2018 utgjør «andre rammelån» 81 prosent av rammelånene. «Kasse, drifts- og brukskreditt» utgjorde nesten halvparten av rammelånene i desember 2017. Men kredittkort til foretak utgjør mindre enn 0,1 prosent fra mars 2018. Det kan tyde på at andre komponenter av «kasse, drifts- og brukskreditt» er ført på «andre rammelån». Rentene på rammelån med pant i bolig til foretak har vært betydelig lavere fra 2018. Totalt har rentene på rammelån vært omtrent på samme nivå som før omleggingen.

Figur 3.9 Renter på utestående rammelån til husholdninger fra banker, kredittforetak og finansieringsselskaper. 2006 K3 – 2020 K4

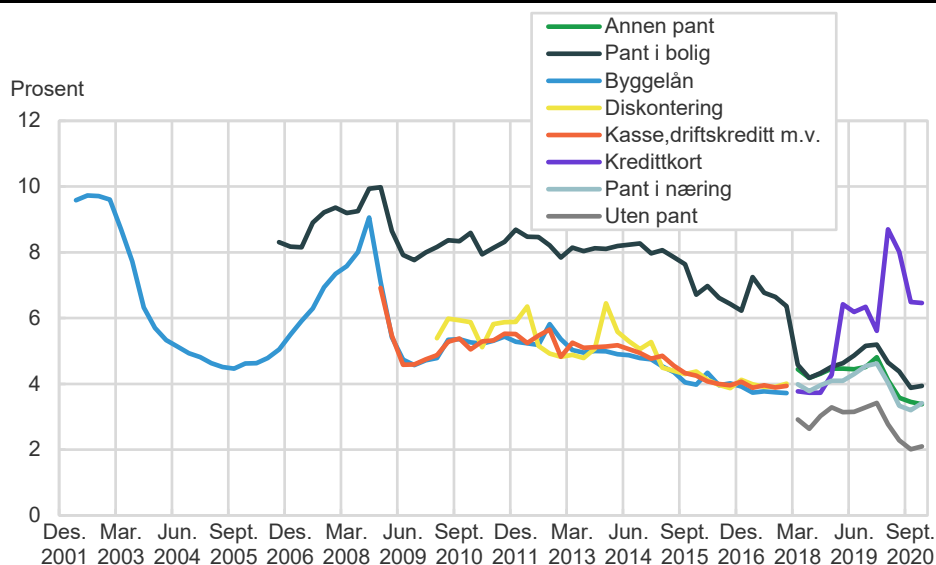

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

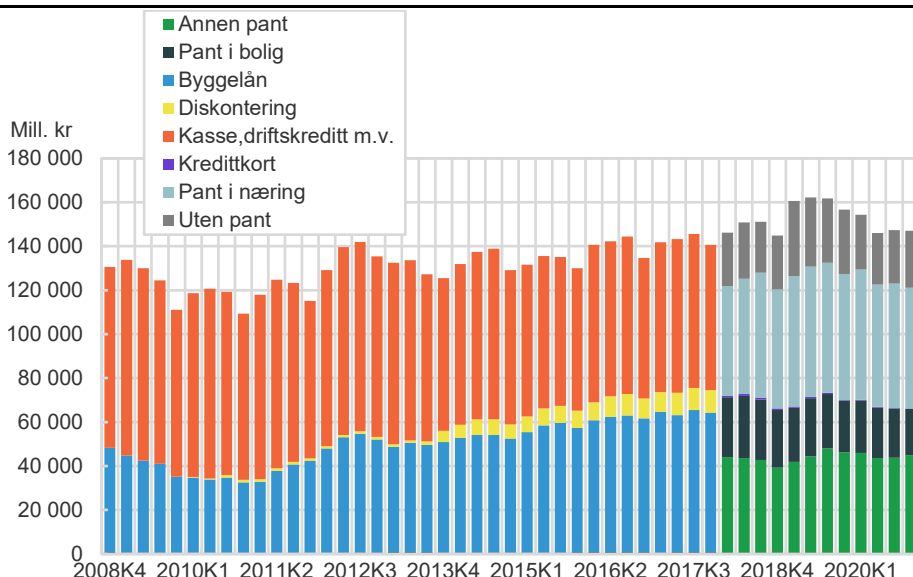
Figur 3.10 Utlånsbeløp på rammelån til husholdninger fra banker, kredittforetak og finansieringsselskaper. 2008 K4 – 2020 K4. Mill. kr

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.11 Renter på utestående rammelån til ikke-finansielle foretak fra banker, kredittforetak og finansieringsselskaper. 2001 K4 – 2020 K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

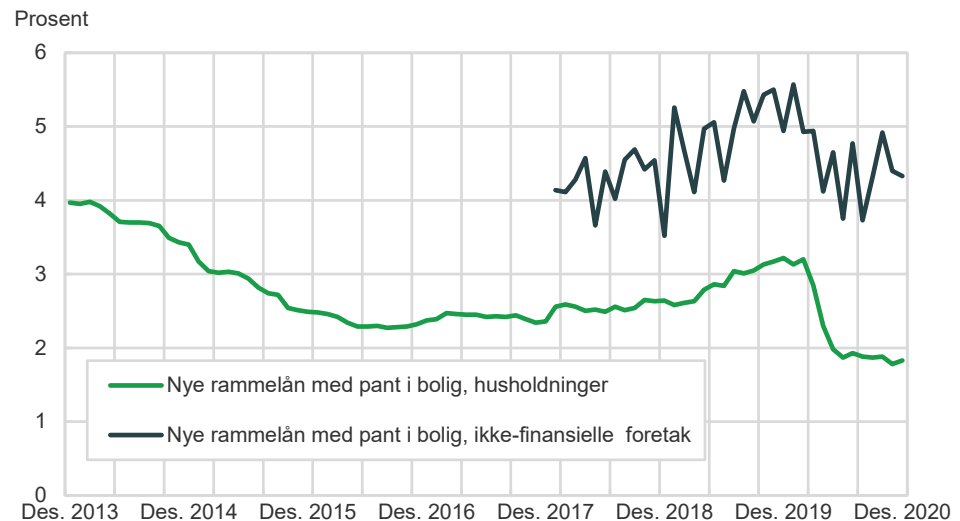
Figur 3.12 Utlånsbeløp på rammelån til ikke-finansielle foretak fra banker, kredittforetak og finansieringsselskaper. Mill. kr. 2008 K4 – 2020 K4

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

3.5. Renter på nye rammelån med pant i bolig

Nye byggelån ble tidligere ikke rapportert. Etter omleggingen er byggelån med pant i bolig også inkludert i nye rammelån med pant i bolig. Det har ført til at rentene på nye rammelån med pant i bolig til husholdninger kan variere mer.

Nye rammelån med pant i bolig til ikke-finansielle foretak hadde bare sporadiske data før 2018. Fra 2018 har serien data for alle perioder ettersom den nå inkluderer byggelån. Nye rammelån med pant i bolig til ikke-finansielle foretak har noe høyere renter enn tilsvarende serier for husholdninger. Nye rammelån med pant i bolig til ikke-finansielle foretak utgjør ca. 3 til 10 prosent av nye rammelån med pant i bolig i alt.

Figur 3.13 Renter på nye rammelån med pant i bolig. Husholdninger og ikke-finansielle foretak. 2013 M12 - 2020 M12

Kilde: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå

3.6. Renter på innskudd

For renter på innskudd har omleggingen i 2018 ikke ført til store endringer eller brudd i de publiserte seriene. Renter på innskudd publiseres fortsatt fordelt på ikke-bundne og bundne innskudd. Fra 2018 publiseres også renter på boligsparing med skattefradrag som en egen post under bundne innskudd fra husholdninger. Renter på ikke-bundne innskudd er fordelt på brukskonti og spareinnskudd uten binding, men fordelingen er ikke publisert.

3.7. Andre endringer

Renter på utlån fra statlige låneinstitutter (Husbanken, Lånekassa for utdanning og Innovasjon Norge) og Statens pensjonskasse blir ikke lenger publisert. Informasjon om renter på lån fra disse foretakene finnes på deres nettsider. Utlånsbeløp fremgår av balansen publisert på SSBs hjemmesider.

4. Rentestatistikken i Norge, Sverige og Danmark

4.1. Sammensetning av månedsutvalget

En forskjell mellom den norske og svenske rentestatistikken er at den svenske statistikken omfatter et «stratifisert utvalg» og flere typer finansielle foretak. Den svenske rentestatistikken omfatter 40 foretak («19 banker, 7 bostadsinstitut, 4 finansbolag, 2 kommun- og företagsfinansierande institut och 8 stycken bostadskreditinstitut med tillhörande Alternativa investeringsfonder (AIF)»).

Den danske rentestatistikken skal dekke 96 prosent av balansen. Den omfatter 39 institutter (banker og realkreditinstitutter samt Danmarks Nationalbank som rapporterer månedlig). Disse utgjør 96 prosent av forvaltningskapitalen. De resterende 4 prosent omfatter 59 foretak som rapporterer årlig.

4.2. Fordeling av utlån og innskudd på utlåns- og innskuddsarter

I den norske rentestatistikken fordeles nedbetalingslån på lån med pant i bolig og andre nedbetalingslån. Rammelån fordeles på lån med pant i bolig og andre rammelån. Andre nedbetalingslån og rammelån utenom kredittkort er fra 2018 fordelt etter lån med typer pant og lån uten pant, men denne spesifikasjonen er foreløpig ikke publisert.

I Danmark og Sverige fordeles renter på lån etter boligformål, forbrukslån og andre formål. Vi antar at finansforetakene i hovedsak ikke har formålssklassifisert hva et lån nyttes til, men at de som i Norge skiller mellom lån med og uten pant etter type pant som et fastlagt klassifiseringskriterium. Det forutsettes derfor i den norske rentestatistikken at lån uten pant til husholdninger kan grupperes som «forbrukslån».

I Norge fordeles innskudd på ikke-bundne og bundne innskudd f. o. m. 2. kvartal 2015. Fra 2018 finnes data for ikke-bundne innskudd fordelt på brukskonto og spareinnskudd uten binding som ikke er publisert. Bundne innskudd er fordelt på boligsparing for ungdom (BSU) og andre innskudd, men bare renter på innskudd på BSU er publisert. Fra 2. kvartal 2001 frem til 3. kvartal 2015 ble innskudd i Norge fordelt på transaksjonskonti og andre innskudd. Frem til 1. kvartal 2001 ble innskudd fordelt både på ordinære og spesielle vilkår og på anfordring og tid. Innskudd på tid ble spesifisert på BSU og pensjonssparing og premiefond.

I Danmark fordeles innskudd på innskudd på anfordring/ «transferable indlån og tidsinnskudd». I Sverige fordeles innskudd på innskudd med vilkår og «avistainnskudd» (engelsk: «on demand»). Innskudd med vilkår spesifiseres med herav avtalt løpetid t.o.m. 2 år og over 2 år.

4.3. Renter på nye lån og innskudd

Nye utlån omfatter alle finansielle avtaler der vilkår og forutsetninger som påvirker renten bestemmes for første gang. Lånebeløp som er kjøpt eller overført fra andre långivere skal ikke rapporteres som et nytt lån dersom rente- og lånebetingelsene ikke er endret.

I følge de svenske og danske retningslinjene, som er basert på ECBs standard, skal nye lån omfatte både nye avtaler og reforhandlede avtaler. Nye lån i den norske rentestatistikken skal derimot kun omfatte helt nye avtaler da tilbakemelding fra rapportørene var at det var vanskelig å rapportere renter og beløp for reforhandlede avtaler.

Det er hele den bevilgete lånerammen med medfølgende rentesats som skal rapporteres og ikke det faktisk trukne/utnyttete beløp/rentesats. For nedbetalingslån som utbetales gradvis (i transjer), skal det derfor rapporteres renter for hele den innvilgede lånerammen med de rentesatser som er gjeldende på avtaletidspunktet, mens det for utestående lån kun skal rapporteres en rente for det trukne/disponerte beløpet ved utgangen av måneden.

For nye lån skal renten beregnes som et gjennomsnitt av renten på nye låneavtaler i løpet av måneden. Det er kun det beløpet og rentesatsen som opprinnelig avtales som skal inngå i beregningen.

I Sverige og Danmark publiseres også renter på nye innskudd. Renter på nye lån for utvalget i den norske rentestatistikken omfatter kun boliglån og andre nedbetalingslån. I Sverige og Danmark publiseres den samme fordeling på utlåns- og innskuddstyper på nye og utestående lån og innskudd.

4.4. Rentebindingstid

Etter ECBs retningslinjer og den svenske og danske rentestatistikken skal utlån fordeles hovedsakelig på opprinnelig løpetid eller opprinnelig rentebindingstid. I den svenske rentestatistikken er lån hovedsakelig fordelt på opprinnelig løpetid, men i noen tabeller er renter fordelt på gjenværende rentebindingstid. I den danske rentestatistikken publiseres utlån og innskudd etter opprinnelig rentebindingstid og etter løpetid.

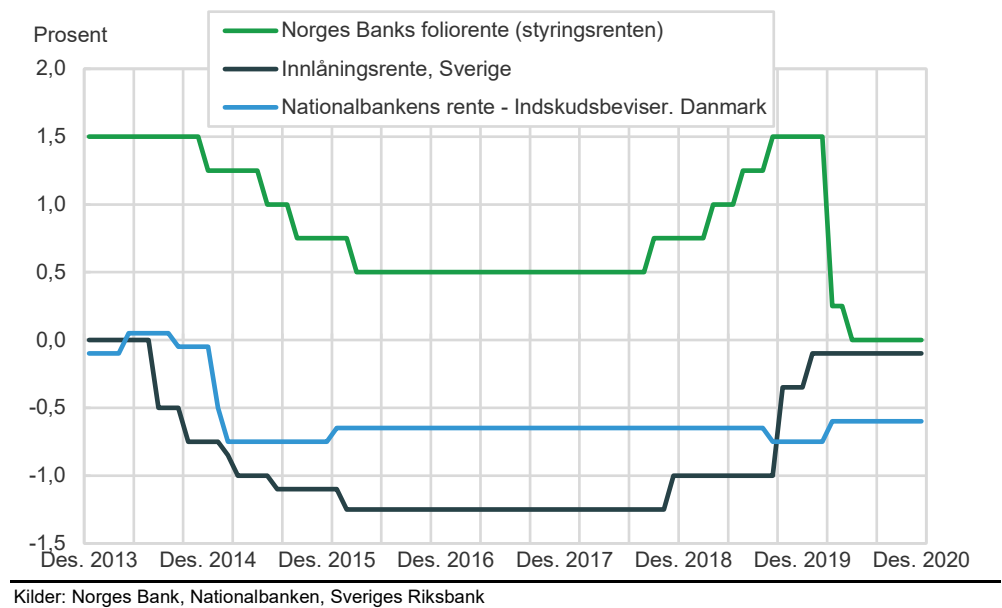
I Norge var det enklere for de fleste rapportørene å rapportere renter fordelt på gjenværende rentebindingstid, og gjenværende rentebindingstid kan være mer hensiktsmessig for tilsynsformål. Det ble derfor bestemt at utlån fordeles på gjenværende rentebindingstid for nye og utestående lån.

Definisjonen av «flytende rente» ble satt som lån med inntil 3 måneders rentebinding, men flytende rente i den gamle rentebindingstatistikken var lån med inntil 1 måneds rentebindingstid. I den svenske rentestatistikken defineres også lån med inntil 3 måneders rentebinding som flytende rente.

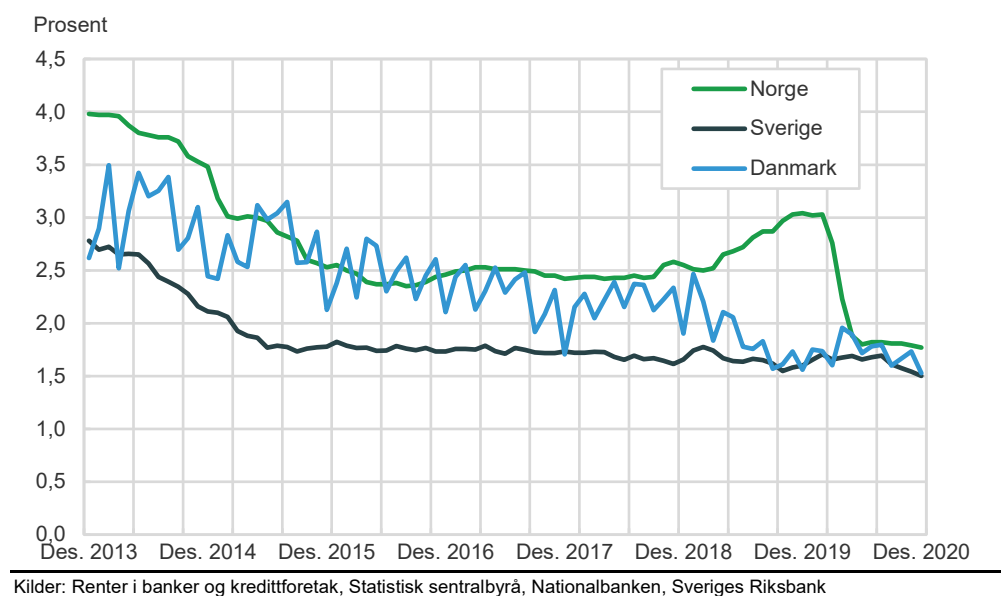
4.5. Renteutviklingen i Norge, Sverige og Danmark siden 2013

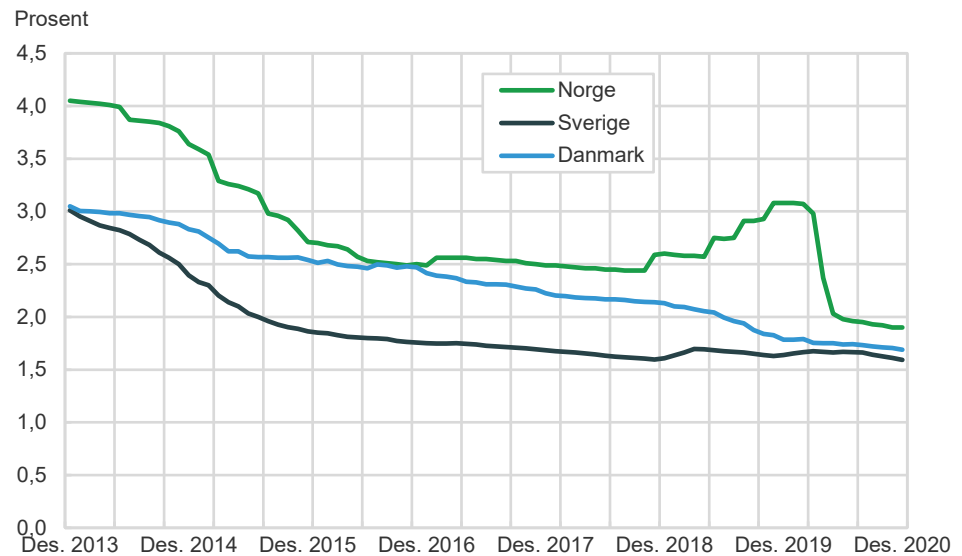
Rentenivået i Norge, Sverige og Danmark har stort sett vært fallende siden månedsstatistikken i Norge startet i desember 2013. Sentralbankens styringsrente har i det meste av perioden vært negativ i Sverige og Danmark. Et generelt lavt rentenivå i EU forklares bl.a. med konjunkturer og demografiske forhold.

I Norge og Sverige økte styringsrenten fra slutten av 2018 til begynnelsen av 2020. Men i 2020 ble renten satt ned. Begrunnelsen var bl.a. uro i finansmarkedene, lave oljepriser, økende arbeidsledighet og bratt fall i den økonomiske aktiviteten for å motvirke konjunkturedgangen som følge av koronasituasjonen. I Norge ble styringsrenten redusert fra 1,5 til 0,25 prosent i mars 2020 og deretter til 0 prosent i mai. I Sverige økte innlåningsrenten fra minus 0,35 til minus 0,10 prosent i januar 2020 og har etter dette vært uendret. I Danmark økte renten fra minus 0,75 til minus 0,6 prosent i mars 2020 og har senere ligget på dette nivået.

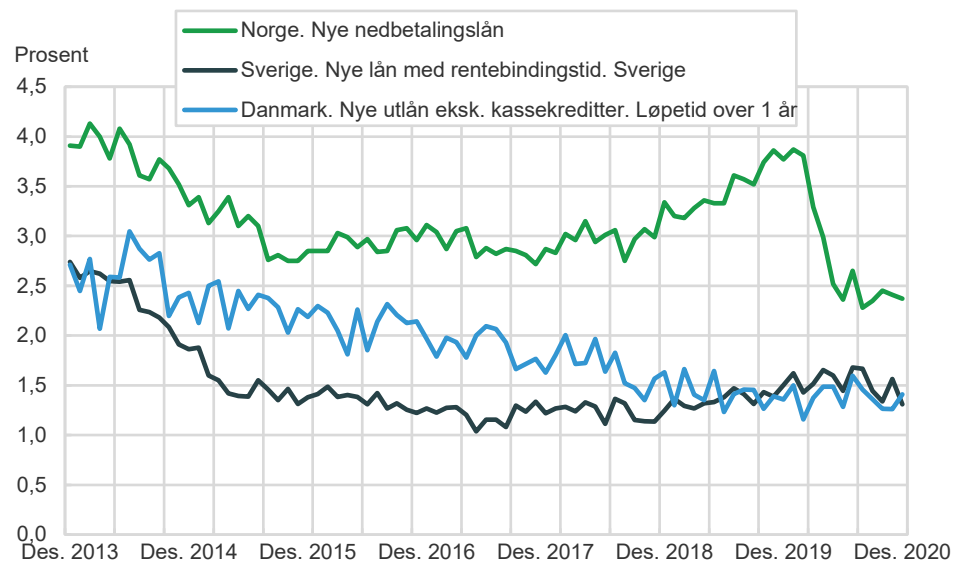
Figur 4.1 Renter på innskudd i sentralbanken i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 – 2020 M12

Figurene 3.2 til 3.7 viser at rentenivået i Norge er høyere enn i Sverige og Danmark, men at forskjellene har blitt redusert.

Figur 4.2 Renter på nye lån til bolig i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 – 2020 M12

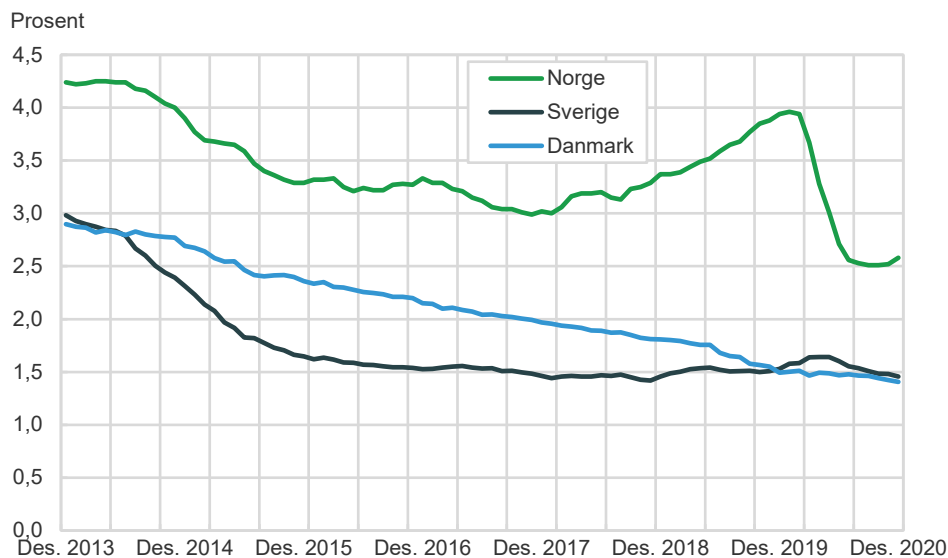
Figur 4.3 Renter på utestående lån til bolig i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 2020 M12

Kilder: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå, Nationalbanken, Sveriges Riksbank

Figur 4.4 Renter på nye nedbetalingslån til ikke-finansielle foretak i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 – 2020 M12

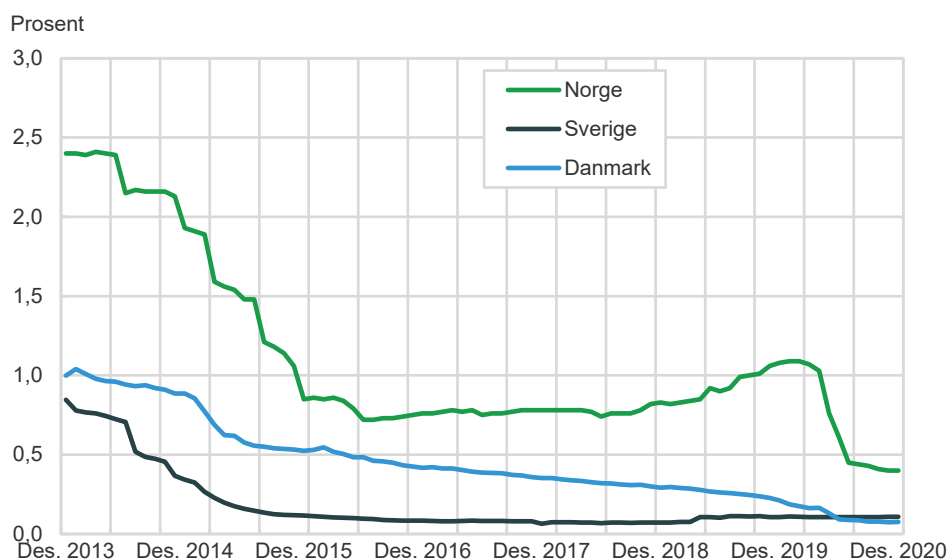
Kilder: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå, Nationalbanken, Sveriges Riksbank

Figur 4.5 Renter på utestående lån til ikke-finansielle foretak i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 – 2020 M12

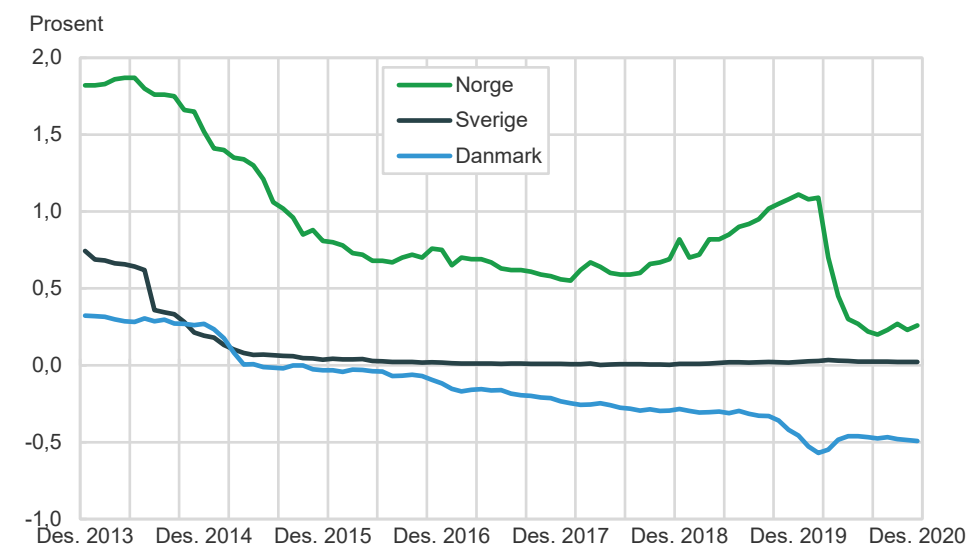

Kilder: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå, Nationalbanken, Sveriges Riksbank

Figur 4.6 Renter på innskudd fra husholdninger i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 – 2020 M12

Kilder: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå, Nationalbanken, Sveriges Riksbank

Figur 4.7 Renter på innskudd fra ikke-finansielle foretak i Norge, Sverige og Danmark. 2013 M12 – 2020 M12

Kilder: Renter i banker og kredittforetak, Statistisk sentralbyrå, Norges Bank, Nationalbanken, Sveriges Riksbank

Referanser

Renter i banker og kredittforetak, Historisk statistikk, Statistisk Årbok, Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/bank-og-finansmarked/statistikker/renter/maaned>

<https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/24-23.html>

<https://www.ssb.no/a/aarbok/emne11.html>

Norges Bank: https://www.norges-bank.no/globalassets/upload/publikasjoner/penger_og_kreditt/2000-04/holter.pdf

<https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Rentestatistikk/>

Norske Finansielle Referanser <https://www.referanserenter.no/>

Finansmarkedsstatistikk, SCB: <https://www.scb.se/fm5001>

Sveriges Riksbank: <https://www.riksbank.se/>

Danmarks Nationalbank:

<https://nationalbanken.statistikbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1843>

MFI Interest Rates, European Central bank:

https://www.ecb.europa.eu/stats/financial_markets_and_interest_rates/bank_interest_rates/mfi_interest_rates/html/index.en.html

Vedlegg A: Oversikt over endringer i rentestatistikken

Her er en kortfattet oversikt over endringer i rentestatistikken.

For perioden 4. kvartal 1979 til 1. kvartal 1986 var satsene for renter på utlån og renter på innskudd i alt i bankene beregnet ved å kombinere opplysningene fra den årlige rentestatistikken, som gir gjennomsnittrenter ved utgangen av hvert år, med data fra kvartalsrentestatistikken, som ga høyeste og laveste sats på nye utlån.

F.o.m. 2. kvartal 1986 er kilden kvartalsvis rentestatistikk, med unntak for 4. kvartal 1986 og 4. kvartal 1987 da dataene er hentet fra årsrentestatistikken.

Før 1. kvartal 1988 omfattet rentestatistikken for innskudd også innskudd fra stats- og trygdeforvaltningen, Postgiro og Postsparebanken, private kredittforetak og finansieringsselskap, forsikringsselskap og fra andre utenlandske sektor enn banker.

Fra utgangen av 1979 t.o.m. utgangen av 2005 ble det publisert renter på utlån i alt og renter på utlån eksklusive «nullstilte utlån». Rentesats på utlån i alt skulle uttrykke den relevante rentesatsen når man vurderte bankenes inntjening på utlån til publikum, mens rentesats på utlån eksklusive nullstilte lån skulle vise hva et utlån til de ulike publikums-sektorene i gjennomsnitt koster sett fra låntakers side.

Nullstilte utlån var t.o.m. 3. kvartal 2001 kun utlån der beregning og eventuell kapitalisering av renter er stanset, f.eks. som følge av mislighold eller at lånene var tapsutsatte, og kunne i beregningene ha null i rente- og provisjonssats. F.o.m. 4. kvartal 2001 omfattet nullstilte utlån i rentestatistikken også utlån som er gitt med 0 i rentesats.

Etter opphøret av tapsforskriften f.o.m. 1/1 2006 og t.o.m. 2. kvartal 2013 ble det ikke publisert renter på utlån eksklusive nullstilte utlån. Det var da liten forskjell på rentene på utlån i alt og renter på utlån eksklusive nullstilte utlån. Men som en tilpasning til ECBs standard er utlån med lav rente som følge av tap/mislighold holdt utenfor beregningen av de gjennomsnittlige utlånsrentene fra og med 3. kvartal 2013 selv om disse beløpene er små, og endringen har liten påvirkning på rentestatistikken. Fra 2018 er utlån hvor inntektsføringen av renter er stoppet, eller hvor renten som inntektsføres ligger under markedsrenten som følge av konstatert tap, forventet tap eller mislighold, ikke med i rentestatistikken.

I 1. kvartal 1996 ble renter på kortsiktige utlån (dvs. med løpetid mindre eller lik ett år) og mellomlange og langsiktige lån (løpetid over ett år) erstattet av data for renter på andre nedbetalingslån og utlån med pant i bolig.

F.o.m. 2. kvartal 2001 ble statistikken for innskuddsrenter tilpasset nye spesifikasjoner i bankenes månedsbalanse. Innskuddene ble da inndelt i innskudd på transaksjonskonti og andre innskudd. Inndelingen etter ordinære og spesielle vilkår, og etter anfordring og tid utgikk samtidig. En annen endring var at renter rapporteres på brutto utlån (dvs. inklusive tapsavsetninger).

Fra 2. kvartal 2001 publiseres renter på innskudd fordelt på 4 hovedsektorer; kommuner, ikke-finansielle offentlige foretak, ikke-finansielle private foretak og husholdninger. Fra 4. kvartal publiserer renter på utlån fordelt på de samme sektorene. Ikke-finansielle og private foretak ble slått sammen til en serie i 2014.

Merk at husholdninger inkluderer ideelle organisasjoner i rentestatistikken, mens ideelle organisasjoner ikke er inkludert i husholdninger i balansen.

Etter at det i juni 2007 ble det åpnet for å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i Norge, har kredittforetakenes andel av totale utlån med pant i bolig økt betydelig. Siden slutten av 2011 har kredittforetakene hatt større utlån med pant i bolig enn banker. Overføringen av utlånsporteføljer fra banker til kredittforetak har bidratt til å heve den gjennomsnittlige utlånsrenten i bankene. Årsaken er at det i hovedsak er utlån med høy grad av sikkerhet, og dermed lavere rente, som overføres fra banker til kredittforetak.

Fra og med 1. kvartal 2012 ble sektorgrupperingen i rentestatistikken endret. Endringen kan medføre brudd i statistikken da noen foretak har endret sektortilhørighet.

Fra og med 4. kvartal 2013 inneholder rentestatistikken data for finansieringsselskaper, mens livsforsikringsselskapene er tatt ut av statistikken.

F.o.m. 18. desember 2014 publiseres rentestatistikken månedlig. Månedsseriene starter i desember 2013. Samtidig skiftet statistikken navn fra «Renter i banker og andre finansforetak» til «Renter i banker og kredittforetak». Tabeller for et utvalg av banker og kredittforetak oppdateres månedlig, mens tabeller som omfatter data fra alle banker, kredittforetak og finansieringsselskaper oppdateres hvert kvartal.

Den månedlige rentestatistikken omfatter også renter på nye utlån, renter fordelt etter gjenværende rentebinding og renter på utlån fra finansieringsselskaper. Fra og med 16. februar 2015 publiseres også utlån fordelt på gjenværende rentebindingstid i rentestatistikken. Rentebindingsstatistikk blir etter dette kun publisert i rentestatistikken, og den tidligere rentebindingsstatistikken blir ikke lenger oppdatert.

Fra april 2015 ble det innført en ny innskuddsklassifikasjon i rapporteringen fra banker. Bakgrunnen for omleggingen er en tilpasning av pengemengdestatistikken til den europeiske sentralbankens (ECB) definisjoner, for mer informasjon se Pengemengdestatistikken. Følgende serier blir publisert: Ikke-bundne innskudd og Bundne innskudd (herav boligsparing for ungdom (BSU)).

Fra og med 2018 er det foretatt noen endringer i rentestatistikken da Offentlig regnskapsrapportering fra banker og finansieringsforetak (ORBOF) ble tilpasset internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Dette kan ha ført til brudd i enkelte tidsserier. Utlån hvor inntektsføringen av renter er stoppet, eller hvor renten som inntektsføres ligger under markedsrenten som følge av konstatert tap, forventet tap eller mislighold, er ikke med i rentestatistikken. Det samme gjelder utlån knyttet til inkassovirksomhet når renten på disse utlånene ligger over markedsrenten. Factoring og leasing er nå holdt utenom rentestatistikken grunnet utfordringene knyttet til beregning av gjennomsnittlige rente- og provisjonssatser.

T.o.m. desember 2017 var utlån fordelt på rammelån med pant i bolig, kasse/drifts- og brukskreditt, byggelån, nedbetalingslån med pant i bolig og andre nedbetalingslån. F.o.m 2018 er rammelånene fordelt på rammelån med pant i bolig, kredittkort og andre rammelån. Byggelån kan være inkludert i rammelån med pant i bolig eller i andre rammelån.

Vedlegg B: Beregning av renteindikatoren⁵

	D-lån: mnd. gj.	Utgangen av å	Utgangen av året		10 år: årsgj.sn.	
	NB utl.rente	bankinnskudd	bankutlån	private oblig.	statsoblig.	Renteindikator
1998	10,00	6,30	9,80	6,80	5,40	7,66
1999	7,50	4,40	7,60	6,60	5,50	6,32
2000	9,00	5,81	8,93	6,97	6,22	7,39
2001	8,71	5,74	8,69	6,63	6,24	7,20
2002	8,70	5,79	8,71	6,35	6,38	7,19
2003	4,42	1,84	4,66	4,55	5,04	4,10
2004	3,75	1,27	3,99		4,36	3,34
2005	4,25	1,62	4,02		3,74	3,41
2006	5,38	2,60	4,70		4,07	4,19
2007	6,14	4,39	6,65		4,78	5,49
2008	5,14	4,61	7,28		4,47	5,52
2009*	2,61	1,86	4,28		4,00	3,04
2010	3,00	2,22	4,61		3,52	3,34
2011	2,99	2,57	5,03		3,12	3,43
2012	2,50	2,35	4,72		2,10	2,92
2013	2,50	2,23	4,74		2,58	3,01
2014	2,36	1,86	4,36		2,52	2,78
2015	1,75	0,93	3,55		1,57	1,95
2016	1,50	0,83	3,49		1,33	1,79
2017	1,50	0,77	3,41		1,64	1,83
2018	1,75	0,91	3,51		1,88	2,01
2019	2,50	1,18	4,00		1,49	2,29
2020	1,00	0,41	2,72		0,82	1,24

⁵ Beregningene er videreført etter de samme prinsipper som i Holters artikkel i Penger & Kreditt 2000:4. Indikatoren beregnes som et uveid gjennomsnitt av de rentene som inngår i tabellen. Tallene for Norges Banks utlånsrente og gjennomsnittlig statsobligasjonsrente i tabellen er gjennomsnittet gjennom året, mens renten på bankinnskudd, bankutlån og private obligasjoner er tall for utgangen av året. Renten på statsobligasjoner og private obligasjonsrenter er et gjennomsnitt av obligasjoner med 3, 5 og 10 års løpetid. Norges Bank publiserer ikke data for ihendehaverobligasjoner etter 2013.